

Č

č, Ā 1. чешкият съгласен звук [č] и буквата **č**, която го обозначава **2.** [čě] и **čé** нескл. ср. название на съгласния звук [č] и на буквата **č: vyslovit č** произнеса **č; napsat malé č, velké Č** напиша малко **č**, главно **Č 3. č.** съкр. от **číslo №** (номер)

čabajk|a, -y ж. „чабайка“ (вид унгарска наденица)

čabrak|a, -y ж. **1.** попона, пòтник (на кон) **2.** архитект. мотив от горния край на капител

čack|ý, -á, -é книж. храбър, мъжествен, доблестен, юначен

čad|it, -ím нескв. димя, кадя, пұша: **svíce ~í** свещта пұши, димй

čahoun, -a м. експр. дългун, крачун

čachr, -u м., обикн. мн. čachr|y, -ů пейор. **1.** машинация, мошеничества, шмекерий: **zákulisní ~y politiků** задкулисни машинация на политици **2.** далавєра; спєкула, търгашество, гешефтарство, непотчєна търговия

čachrář, -e м. пейор. спекулант, далавєрадчия; гешефтър, търгаш, непотчєн търговец

čachr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. пейор. **1.** (s čím, čím) правя далавєри, гешєфти; занимавам се с непотчєна търговия, със спєкула **2.** (–; оѝ) шмекєрувам, спєкулирам, правя машинация (с неѝо, за неѝо)

čaj, -e м. чай: **slabý, silný ~** слаб, силен чай; **šálek ~e** чаша чай; **odpolední ~, ~ o páté** чай в пєт часа, файфоклòк

čajník, -u м. чайник

čajovník, -u м. бот. чаєн храст (Thea)

čajov|ý, -á, -é чаєн: **~ý přibor, ~á souprava** чаєн сервиз; **~á konvice** кàна за чай; **~é máslo** мàслò за чай; **~é pečivo** слàдки, бисквити за чай; **růže ~á** бот. чайна рòза

čák|a I, -y ж. разг. (pač) надєжда (за неѝо)

čák|a II, -y ж. воен. оstar. кйбер (висока военна шапка от 18-19 в.)

čakan, -u м. „чàкан“ (брадвичка, секира с обкована дръжка)

čalamád|a, -y ж. „чàламада“ (вид туриция)

čaloun, -u м. **1.** обикн. мн. **čaloun|y, -ů** тапєти **2.** дамàска, плàт за тапицїране на мєбели

čalouněn|í, -í ср. **1.** облєпване с тапєти **2.** тапицїрия, тапицирòвка

čalounick|ý, -á, -é тапицєрски

čalounictv|í, -í ср. **1.** тапицєрство **2.** тапицєрска работилница

čalouník, -a м. тапицєр

čaloun|it, -ím нескв. (со) **1.** облєпвам (неѝо) с тапєти **2.** тапицїрам (неѝо)

čalounován|í, -í ср. **1.** облєпване с тапєти **2.** тапицїрия, тапицирòвка

čaloun|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) **1.** облєпя (неѝо) с тапєти **2.** тапицїрам (неѝо)

čamar|a, -y ж. истор. „чàмара“ (празнично черно палто, носено през 19 в. като израз на чешка национална принадлежност)

čap|at, -ám нескв. разг. (koho, co) ловя, хвàщам, сгрàбчвам (някого, неѝо)

čap|ě, -ěте ср. щъркелче, щърклє
čap|í, -í, -í щъркелов, щърков: **~í hnízdo** щърково, щъркелово гнездò; гнездò на щъркел; **~í nohy** прен. дълги крака, мотовили; **~í nůsek** бот. здравец, мушкàто и под. (народно название)

čap|ic|e, -e ж. експр. жєнски щъркел, щъркелица

čap|k|a, -y ж. шапка, кєпє, каскєт, фуражка: **pletená ~a** плєтена шапка; **kožešínová ~a** кòжена шапка, кòжен калпàк; **vojenská ~a** воєнна шапка; фуражка; **námořnická ~a** моряшка барєта; **frygická ~a** истор. фригийска шапка

čap|nout, -nu св. (koho, co) разг. заловя, хвàна, сгрàбча, жарг. гєпя (някого, неѝо): **kradl, ale brzy ho ~li** тòй крадєше, но скòро го спїпаха
čár, -u м., обикн. мн. čár|y, -ů м. магйи, чародєйства, вълшєбства: **provozovat kouzla a ~y** правя магйи, чародєйства

čar|a, -y ж. **1.** линия, черта: **nakreslit několik ~ami** скицїрам, нарисувам с няколко шрихи; **obrysová ~a** контурна линия; **poznámka pod ~ou** белєжка под линия; **článek pod ~ou** подлїстник; **ponorová ~a** мор. вàтерлїния; **bran- ková ~a** спорт. гòл-лїния; **zlomková ~a** дрòб-

чаро обѣркам сметките, плановете на някого **2. мислена линия: vzdušnou ~ou** по въздушна, по права линия; **hraniční ~a** гранична линия; граница; **palebná ~a** воен. огневá линия; **demar-kační ~a** демаркационная **ч**
hrát, prohrát na celé čáře спечеля, загубя по всички линии; спечеля пълна победа, понесá пълно поражение

čarat *вж. čmárat*

čardáš, -e м. чардаш

čárk|a, -y жс. **1.** чертица, шрих: **dělat si ~y** отбелязвам с чертички; **~y na teploměru** деления на термометър **2. език.** запетая: **napsat, udělat ~u** поставя запетая **3. език.** „чарка“, чертичка (диакритичен знак за квантитет) **4. в съчет.** **spojuvací ~a** съединителна чертица, тиренце, дефис **5. в съчет.** **desetinná ~a** десетична запетая

čárkovan|ý, -á, -é **1.** който е означен с чертички, с пунктир **2.** шрихован **3. в съчет.** **jednou, dvakrát ~á oktáva** муз. първа, втора октава **čárk|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) **1.** означавам с чертички, с пунктир **2.** шриховам (нещо) **3.** чертая линии

čaroděj, -e м. магьосник, вълшебник, чародей, чудотворец

čaroděj|k|a, -y жс. магьосница, вълшебница, чародейка, чудотворка

čarodějnic|e, -e жс. **1.** вещица, врачка: **stará ~e** *прен. пейор.* дърта вещица; **pálení** ~ палене на огньовете (в нощта 30.IV срещу 1.V, празника на св. Филип и Яков, като символ на отминаването на зимата); **hon na ~e** лов на вещици и *прен.* **2.** магьосница, вълшебница

čarodějnick|ý, -á, -é магьоснически, вълшебнически, чародейски: **~ý proutek** вълшебна пръчица

čarodějnictv|í, -í ср. магьосничество, чародейство, вълшебничество

čarodějník, -a м. магьосник, вълшебник, чародей

čaroděj|ný, -á, -é вълшебен, чародеев, чудотворен: **~á moc** вълшебна сила; **~ý nápoj** вълшебно питие

čarokrásn|ý, -á, -é очарователен, вълшебен, омаен, прекрасен, прелестен, дивен

čarostřel|ec, -ce м. вълшебен стрелец

čar|ovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (–; čít; kоти со; kоти) правя магии (с нещо, на някого), омагьосвам (някого), врачувам (нещо на някого), чародействам, вълшебствам **2. експр.** правя чудеса

čarovně нар. вълшебно, чаровно, очарователно, прекрасно

čarovn|ý, -á, -é **1.** вълшебен, чародеев, магически: **~ý nápoj** вълшебно питие; **~ý proutek** вълшебна пръчица **2.** омагьосан: **~ý zámek** омагьосан замък; **~ý kruh** омагьосан кръг **3. експр.** очарователен, вълшебен, чаровен: **~ý zpěv** вълшебно пение

čas, -u м. **1.** време (календарно), срок: **~ plyne, ubíhá, letí** времето тече, отминава, лети; **trávit ~** прекарвам време; **ztrácet ~** пропилявам, губя време; **gубя си времето; získat ~** спечеля време; **mrhat ~/-em; mařit, ubíjet, zabíjet ~** пропилявам (си), пилея (си), убивам (си) времето; **jednou za ~** от време на време; **celý ~ u nás nebyl** отдавна не е идвал у нас; **pro někoho pracuje ~** времето работи за някого; **před ~em** неотдавна, преди (известно) време; **na ~** за известно време; **po ~e** след (известно) време; **~ od ~u** от време на време; **delší ~** доста дълго (време); **jeden ~** *разг.* по едно време; **poslední ~** *разг.* в последно време; **ted' je ~ na vás** сега е ваш ред, сега вие сте на ред; **mám dost ~u** имам достатъчно време; **nemám ~** нямам време; **ted' na to není ~** сега не е време за това; **z nedostatku ~u** по липса на време; **udělejte si ~ a přijďte k nám** намерете време и елате у нас; **nevím, kde bych na to nabral ~/-u** не зная дали ще имам, дали ще мога да намеря време за това; **vraťte se, dokud je ~!** а) върнете се, докато е време! б) върнете се навреме! **ted' není ~ na zábavu** сега не е време за забавление; **na to je dost ~u, to má ještě ~** има време за това; **ted' je nejvhodnější ~** сега е най-подходящият, най-удобният момент; **všechno má svůj ~** а) всичко е до време б) всяко нещо с времето си; **v krátkém ~e** в кратък срок, в скоро време, скоро; **v pravý ~** точно навреме; **v nepravý ~** в неподходящ момент, в неподходящо време; **bylo by na ~e, aby ...** време е (вече) да ...; **děvče má ještě ~ na vdávání** момичето е още малко за женене; **ráno i e** още да се омъжва; **pro-meškat ~ na seti** пропусна времето за сеитба; **dát si ~ na rozmyšlenou** помисля си известно време; **dát někomu ~ na rozmyšlenou** дам възможност, време на някого да си помисли; **máš už ~ jít (do školy)** време е да тръгваш (за училище); **nevyšel mu ~ (na učení)** не му стигна времето (за учене, за уроците); **je svrchovaný, nejvyšší ~** крайно време е; **máme ještě dost ~u** имаме още много време; **už by bylo na ~e**

udělat to врѐме е (вѐче) да се направи това; **mám na to jen hodinu ~u** ймам (само) един час (врѐме) за това; **dávat si na ~** не бързам, не сѐ тревѐжа, не сѐ претрѐпвам от бързане; **práce přes ~** извънреден труд, работа в извънработно врѐме; **dát přes ~** воен. дам разрешение войникът да се приберѐ (в казармата) след вечерна проверка; **dělat něco mezi ~em** върша нѐщо между другото; **za onoho ~u** във врѐме онѐ *остар.*; по онова врѐме; **čistý ~ sport.** игровѐ врѐме, чистѐ врѐме; **prodloužený ~ sport.** продължение, удължено врѐме, допълнително врѐме; **ztrátový ~ sport.** прескорѐне ♦ **жидан** живи с врѐмето; в крак сѐм с врѐмето; **zub ~u** разрушително, пагубно дѐйствиe на врѐмето; **~ k dĭlu, ~ k jĭdlu** *поговорка* йма врѐме и за работа, и за ядене; **dočkej ~u jako husa klasu** *поговорка* търпѐние-спасѐние; търпѐние му е майката; **~ je nejlepší lékař** *пословица* врѐмето лекува, врѐмето е най-добрѐто лекарство; **~ jsou peníze** *пословица* врѐмето е пари **2. мн.** **čas|y, -ů** врѐме, временѧ, епѐха: **dobré ~y** блаженѧ, добри временѧ; **zlé ~y** лоши, неблагоприятни временѧ; **za starých ~ů** в старѧ времена, в старо врѐме; **za dávných ~ů** едно врѐме, в далѐчните временѧ, в далѐчното минало, отдавна; **před dávnými ~y** много, много отдавна; преди много врѐме, преди много години; **za ~ů krále Přemysla Otakara** по врѐмето на крал Пршѐмисъл Отакар; **pro všechny ~y** за вѐчни временѧ, завинаги; **na věčné ~y** навѐки, за вѐчни временѧ, завинаги; **~y se mění** временѧта се менят; **to budou ~y!** какъв живот ще си живѐем! **to byly (zlaté) ~y!** какви (прекрасни) временѧ бяха! ѐх, какви *прекрасни временѧ* ♦ **нѧм** **zlaté ~y!** тоѧ добре си живѐеше там! **koukal jako mračné ~y** тоѧ глѐдеше мрачно, намръщено; **je vyzábĭlý jako sedm drahých ~ů** много е измършавял, стѧнал е кѐжа и кѐсти **3. врѐме (метеорологично):** **přišel vítr, ~ se obrátil** излѐзе вятър, врѐмето се обърна; **snášet ~ i nečas** издържам на хубаво и на лошо време ♦ **рѧн** **čas|y, -ů** *жизнено* врѐме; **blýská se na ~y** ще изгрѐе слънце и на нашата улица; **dalo se na ~y** врѐмето запѐчна да се опрѧвя **4. врѐме (астрономическо):** **správný, přesný ~** точно врѐме; **středo-evropsky, východoevropsky ~** средноевропейско, източноевропейско врѐме; **letní, zimní ~** лятно, зимно врѐме **5. език.** врѐме:

přítomný, budoucí, minulý ~ сегашно, бъдеще, минало врѐме; **absolutní ~** абсолютно врѐме; **relativní ~** относително врѐме; **souslednost ~ů** последователност на временѧта (*consecutio temporum*)

čas|ek, -ku *м. умал. експр.* врѐменце, врѐме: **nějaký ~ek to potrvá** това ще траѐ, ще отнѐме известно врѐме

časem *нар.* **1.** с течѐние на врѐмето, с врѐмето: **~ se to snad dovím** надявам се, че с врѐмето ще узная това **2.** от врѐме на врѐме: **~ zajede k rodičům** от врѐме на врѐме посещѧва родителите си

časně *нар.* **1.** рано: **~ ráno** рано сутринта; **~ večer** на̀двечер, прѧвечер **2.** рано сутринта, прѧзори, по тѐмно, на разсѐмване: **~ vyjĭždĭl, za tmy se vracel** по тѐмно излизаше, по тѐмно се връщаше; рано излизаше, късно се връщаше **časn|ý, -á, -é** ранен: **~é jĭtro** ранно ѱтро; **~é jaro** ранна пролет; **od ~ých ranních hodin** от ранно ѱтро

časoměr, -u *м. 1.* хрономѐтер **2. муз.** метронѐм **časoměrn|ý, -á, -é** **1.** хронометрически; който измерва врѐме **2. лит.** метрически

časoměříč I, -e *м. одуш.* хронометрист, секундомерист; *икон.* хронометражист

časoměříč II, -e *м. неодуш. техн.* хрономѐтер **časomír|a, -y** *жс. лит.* метрическо стихосложение

časopis, -u *м.* списѧние; *остар.* журнал

časopiseck|ý, -á, -é който се отнѧся до списѧние; *остар.* журнален

časoprostor, -u *м. филос. физ.* врѐмепространство; врѐме и пространство

časován|í, -í *ср. език.* спрежение; спрягане на глаголите

čas|ovat I, -uji/разг. -uju *несв. и св. 1.* фиксирам дата, врѐме; датирам: **letenky jsou ~ovány** самолетните билѐти са с определѐна дата **2.** нагласявам/наглася (часѐвников механизъм) за избухване в определѐно врѐме: **~ovat bombu, granát, minu** нагласявам/наглася часѐвников механизъм на бомба, гранѧта, мина сѐс закъснител

čas|ovat II, -uji/разг. -uju *несв. език. (со)* спрягам (глагол)

časově *нар.* **1.** хронологически, по отношение на врѐмето: **~ na sebe navazovat** слѐдвам в хронологически ред; спѧзвам хронологична последователност; подрѐждам се едно след друго **2.** съврѐменно, актуѧлно, злободнѐвно: **psát ~** пиша на актуѧлни тѐми

časovk|a, -y ж. спорт. публ. (колоездачно) състезание по часовник: **vyhrát ~u** спечелю състезание по часовник

časovost, -i ж. злободневност, актуалност

časov|ý, -á, -é 1. който се отнася до време; времеви: **~ý úsek** интервал, промеждутък, отрязък от време; **~ý náskok** предимство, преимущество по време; **~á rezerva** запас от време; **~ý horizont** срок, термин; **~ý rozdíl** разлика във времето; **~ý údaj** сведение за времето; **~á ztráta** загуба на време; **~á tiseň** недостиг, липса на време; шахм. цайтнот; **~ý signál** сигнал за точно време (по радиото и под.) 2. злободневен, актуален, съвременен: **~á otázka** злободневен въпрос 3. език. темпорален; който се отнася към време: **vedlejší věta** **~á** подчинено изречение за време; **~á spojka** съюз за време

část, -i ж. част: **~i lidského těla** части на човешкото тяло; **z větší, z velké, z valné ~i** в по-голямата си част, в мнозинството си; **technická ~ věci** техническа страна на въпрос

částec|k|a, -y ж. умал. частица

částecně нар. частично, отчасти: **~ zaměstnaný dělník** работник с непълна, с частична заетост **částec|n|ý**, -á, -é частичен: **~á náhrada škody** частично обезщетение за щети; **~á invalidita** частична инвалидност; **~é zatmění slunce** частично, непълно слънчево затъмнение

částic|e, -e ж. 1. частица: **~e alfa** физ. алфа-частица 2. език. частица

částk|a, -y ж. сума (пари): **~a dvou set korun** сума от двеста крони; **celková ~a** обща сума, кръгла сума; **hrubá ~a** приблизителна сума **často** нар. често, често пъти, много пъти

častokrát(e) нар. често, често пъти, много пъти, многократно

čast|ovat, -uji/разг. -uju несов. (кого čím) 1. малко остар. черпя, угощавам (някого с нещо): **~ovat přátele dobrým obědem** угощавам приятели с хубав обяд 2. прен. книж. обсъпвам (някого с нещо): **~ovat někoho vtipy** подигравам се с някого; **~ (někoho) nadávky** ругая (някого)

čast|ý, -á, -é чест: **toto slovo dnes není příliš ~é** тази дума днес се употребява рядко; **~é deště** чести дъждове, чести преваливания от дъжд

čečetk|a, -y ж. 1. зоол. скатия (птица) (Caguelis, Acanthis) 2. прен. експр. пьргавелка, работливка; пьргавя, подвйжна, чевръста ж. (за жена)

čedič, -e м. минер. базалт

čedičov|ý, -á, -é базалтов: **~ý útvar** базалтова формация, базалтово образувание

Čedok, -u м. съкр. от Československá/Česká dopravní kancelář Чедок; Чехословашко, сега Чешко туристическо бюро

čehý, čehy, čihý, čihy междум. дий! вляво! (под-княмоутичане) ♦ **jděte**

~, druhý hot поговорка те са като орел, рак и щука; между тях няма съгласие

Čech, -a м. 1. чех (националност): **Češi a Slováci** чехи и словаци 2. чех (жители на Чехия, на Бохемия); **Češi/Čechové a Moravané** чехи и моравци

čechizac|e, -e ж. чехизация, чехизирание

čechiz|ovat, -uji/разг. -uju несов. и св. чехизирам

Čechoameričan, -a м. американски чех

Čechoameričan|k|a, -y ж. американска чехкиня

Čechoslovák, -a м. чехословак (гражданин на бившата СССР)

čechr|at, -ám несов. (co) 1. рѝша, разрѝшвам, чѝр-ля, разчѝрлям, разбѝрквам (коса и под.); оправам (пера и под.) (за птици): **vítr ~á vlsy** вятърът разбѝрква, разрѝшва косите; **pták si ~á peří** птицата си оправа перушината 2. текст. разчѝпквам, чѝпкам, разчѝсвам, влача (вълна, лен и под.) 3. набрѝчквам (нещо): **vítr ~á hladinu** вятърът набрѝчква водната повърхност **Čechy, Čech** ж. мн. Чѝхия (без Моравия и Силезия)

čejk|a, -y ж. зоол. калѝгерица, попадийка (птица) (Vanellus)

čekac|í, -í, -í в съчет. **~í čas** време, прекѝрано в чѝкане: **~í doba, lhůta** адм. кандидатски стѝж, срѝк за чѝкане

čekan|á, -é ж. лов. дѝбнене, чѝкане, засѝда, гюмѝ, пусия (при лов): **chodit na ~ou** ходя на гюмѝ, на пусия; **být na ~é** чѝкам на гюмѝ

čekank|a, -ý ж. 1. бот. цикѝрия, сѝня жлѝчка (Cichorium intybus) 2. шегов. стѝра момѝ

čekárn|a, -y ж. чакѝлня: **~a pro matky s dětmi** чакѝлня, стѝя за мѝйки с децѝ; **nádražní ~a** чакѝлня на гѝра; **~a u lékaře** лѝкарска чакѝлня

čekatel, -e м. 1. претендѝнт, кандидат 2. остар. стажѝнт

čekatelk|a, -y ж. 1. претендѝнтка, кандидатка 2. остар. стажѝнтка

ček|at, -ám несов. 1. (на коho, на co; коho, co) чѝкам, очѝквам (някого, нещо): **~at na vhodnou chvíli, na vhodný okamžik** изчѝквам подходящ, удобен момѝнт; **~at na odpověď** чѝкам, очѝквам ѝтговор; **~at celou hodinu** чѝкам цѝл

čas; **~á nás těžká práce** очаква ни тежка работа, тежък труд; **~á ho trest** очаква го нака-
 ◆ **~á ho trest** очаква го нака-
 ◆ незабавно, не ни кара дълго да чакаме; **co nás**
~á, to nás nemine поговорка което има да
 става, ще стане, няма да ни се размине; (**ona**)
~á dítě тя очаква дете, бременна е, в поло-
 жение е; **čas ne~á** времето не чака, времето
 лети **2. (s čím na koho)** отлагам (нещо): **s**
rozhodnutím musíme ~at na vás, až se vrátíte
 трябва да отложим решението до вашето
 завръщане **3. (–; koho co)** очаквам (някого,
 нещо; нещо от някого), надявам се, разчитам
 (на някого, на нещо): **~at zázraky** очаквам
 чудеса, надявам се на чудеса; **to jsem od něho**
ne~l не очаквах това от него; **nic od něho**
nemůžeš ~at от него нищо не можеш да
 очакваш; на него не можеш да разчиташ; **to**
se od něho dalo ~at! това можеше да се очаква
 от него; **~alo se od něho víc** от него се
 очакваше
 ◆ **smilování** той възлага големи надежди на
 това; чака това с упование **4. (koti)** изчаквам
 (някого) да плати; правя (на някого) отсрочка
 при плащане: **veřitel ~á dlužníkovi** кредиторът
 изчаква длъжника, прави отсрочка на
 длъжника
ček|at se, -ám se несл. в съчет. **žena se ~ala (do**
kouta) жената беше в положение, беше бре-
 менна
čeládk|a, -y ж. **1.** събир. остар. ратаи, наёмни
 земеделски работници **2.** пейор. сган, сбирщи-
 на, паплач **3.** челяд, дечурлига
čeleď, -di ж. **1.** остар. ратаи; наёмни земедел-
 ски работници: **zemědělská ~ď** наёмни земе-
 делски работници; ратаи **2.** зоол. бот. семей-
 ство **3.** в съчет. **slovní ~ď** език. лексикално
 гнездо; гнездо еднокоренни думи **4.** експр.
 сган, сбирщина, паплач
čeledín, -a м. слуга, ратай: **~ od koní** коняр
čeledník, -u м. остар. жилище на ратаи, стая за
 прислугата (в чифлик, имение)
čelenk|a, -y ж. **1.** лента за чело; диадема: **kraj-**
ková ~a дантелена забрадка за глава, данте-
 лено бонé **2.** част от юзда (на челото на кон)
čelist, -i ж. **1.** челюст: **horní, dolní ~** горна, долна
 челюст **2.** техн. челюст, плашка, накладка: **~**
kleští, svěráku, jeřábu челюст на клещи; на
 мэнгеме, на крап; **upínací ~i** притегателна на-
 кладка; **válcovací ~i** вальцови челюсти; **~i**
nůžek, lisu, drtiče челюсти на нозици, на
 преса, на трошачка
čel|it, -ím несл. (коти, četu) устоявам, оказвам

съпротива, давам отпор, противопоставям се,
 съпротивлявам се, противостоя (на някого,
 на нещо); боря се (срещу някого, срещу не-
 що): **~it nebezpečí** противопоставям се, оказ-
 вам отпор на опасност; **~it nemocem** устоя-
 вам на болести; **~it útokům** устоявам на ата-
 ки, отбивам атаки

čeln|í, -í, -í 1. анат. челен; който се отнася към
 чело: **~í dutina** челна кухина; **~í kost** челна
 кост **2.** фасаден, лицев: **~í strana budovy** фа-
 сада, лицева страна на сграда **3.** воен. фрон-
 тален, челен, главен: **~í oddíl** челен отряд; **~í**
útok фронтална атака, фронтално нападение;
~í palba фронтален огън **4.** преден, челен,
 водещ: **~í vůz** пилотна кола (в колона) **5. техн.**
 челен, лицев, фронтален: **~í fréza, soustruh**
 челна фреза, челен струг; **~í kolo** цилиндрично
 колело

čeln|ý, -á, -é 1. виден, бележит, знаменит,
 изтъкнат, главен, пръв, челен, ръководен, во-
 дещ: **~ý činitel a)** главен фактор **б)** виден
 деятел; **na ~ém místě** на чело място; на
 високо, на ръководно място, на ръководен
 пост; на преден план; **~í představitelé státu**
 челни представители, ръководители, ръко-
 водни дейци на държава **2.** преден, челен: **~ý**
chladič motoru техн. челен радиатор на дви-
 гател; **~á moréna** геол. челна, крайна морéна
3. фронтален; който е на линията на челото:
~é postavení sport. воен. фронтална позиция
čel|o, -a ср. **1.** чело: **utřít pot s ~a** изтрия,
 избърша пот от челото; **vlasý padají do ~a**
 косата пада на челото, върху челото; **~em**
 ◆ **~em** ◆ **~em** ◆
na ~e написано му е на челото, личи му по
 лицето; **~em zed' neprorazíš** пословица с глава
 стена не сè пробива **2.** прен. чело, глава;
 предно място: **~o průvodu** чело на колона;
sedět v ~e stolu седя начело на масата; **stát v**
~e стоя начело; **postavit se do ~a** застана
 начело ◆ **~o** ◆ **~o** ◆

издигна се на ръководен пост **3.** предна, челна
 страна: **~o postele** предна дъска, предна табла
 на легло; **~o vozu** предна, напречна дъска на
 каруца **4.** техн. чело, челна плоскост: **~o**
kladiva, sekery, kovadliny предна страна на
 чу̀к, на секира, на наковалня; **~o žlabu** чело
 на жлеб, на улей; **~o kotle** дъно на котел

čemeřic|e, -e ж. бот. кукурмяк (Helleborus)

čenich, -u м. **1.** нос, муцу̀на, морда (на жи-
 вотно): **psí ~** кучешка муцу̀на, морда **2.** грубо
 ◆ **~o** ◆ **~o** ◆
všeho ~ пъ̀ха си навсякъде га̀гата; **nejde** **mu**

to pod ~ това не мѹ харѣсва, не мѹ изнася, не мѹ уйдѣсва, не мѹ е по гайдата

čenich|at, -ám *несв.* **1.** (–; *koho co, k čemu*) дѹша, мириша (*някого, нецо*): **pes ~al kořist** кѹчето дѹшеше плячката **2.** (*koho, co*) *прен. експр. обикн. пейор.* дѹша, дѣбна, следя (*някого, нецо*), хѹдя по петите (*на някого*): **policie ~ala po lesích** полицията дѹшеше из горите

čenžírna, -y *жс. разг.* чѣйнджбюрѹ

čep, -u *м.* **1.** чеп, канѣла, дѣрвена запушѣлка, кранче: **pivo od ~u** току-щѹ натѹчена бѣра, ~~пиво~~ вица млѣдото вино не стои мирно в бѣчвата **2.** *техн.* шийка, шип, болт: **čelní** ~ чѣлна, цилиндрична шийка; ~ **hřídle** шийка на вѣл; **mezičelní** ~ срѣдна цилиндрична шийка; ~ **nápravu** шѣнкел; **nožní** ~ цѣла петѹ; **spojovací** ~ съединителна шийка; **válcový** ~ цилиндрична шийка; **kulový** ~ сферична шийка, ябѣлка; **kuželový** ~ конусна шийка; **ojniční a ložiskový** ~ **zalomeného hřídle** шатѹнен лѹгерен бѹлт на колянов вѣл; **pístní** ~ бутѣлен бѹлт **3.** *техн.* цапфа, втѹлка, чеп: **spojovat na ~u** съединявам с чѣп **4.** *мед.* жѣло, дѣно (*тъкан, увредена в дълбочина*): ~ **v mandlích** налѣпи, гнѹйни тѣпи на сливици; ~ **nežitu, vředu** жѣло на цѣрей, на язва; гнѹйник

čeplec, -ce *м.* **1.** бонѣ; жѣнска, дѣтска шапка; касѣнка: ~ **zdravotní sestry** касѣнка на медицинска сѣстра ~~дѣтска шапка~~ се, мѣна под венчило **2.** *зоол.* мрѣжа (*второто от четирите отделения в стомаха на преживно животно*) **3.** *техн.* тѣпата страна (*на брадва*), чѣлѹ (*на клин*)

čepěček, -ku *м. умал.* шапчица: **dětský ~ek** дѣтска, бѣбешка шапчица

čepějřit, čepějřit se *вж.* **čepýřit, čepýřit se**

čepel, -e *жс. и по-рядко м.* **1.** острие (*на нож, на секира, на орѣжие*): **ocelová ~ nože** стомѣнено острие на нож **2.** *бот.* пѣтура: **listová ~** пѣтура на лист

čepelk|a, -y *жс.* нѹжче за брѣснене: **brousit, obtahovat ~u** ѹстрия нѹжче за брѣснене; **nasadit ~u do holicího strojku** слѹжа, поставя нѹжче в самобрѣсначка

čepic|e, -e *жс.* шапка, фуражка, каскѣт, кѣпе: ~ **se štítkem** каскѣт, фуражка, шапка с козирка; **kuchařská ~e** шапка на готвач; **koupací ~e** плѹвна, банска шапка; **námořnická ~e** моряшка барѣта; **pivo s pěnou ~í** *прен.* бѣра с дебѣл ойна ~~пиво~~ го! това не стѣва! не ѣ подходящо! **má pod ~í**

a) сечѣ му пѣпето, сечѣ му акѣлѣт **б)** пѣян е, на градус е, натарѣянкал се е; **utlučeme je ~emí** лѣсно ще се справим с тѣх; ще им видим смѣтката; **hrom do ~e!** дѣвол да го взѣме! по дѣволите! грѣм и мѣлнии!

čepičář, -e *м.* шапкар

čepičk|a, -y *жс. умал.* **1.** шапчица, каскѣтче, кѣпенце: **sametová ~a** кадифѣна шапчица; **pták s červenou ~ou** *прен.* птица с червѣно на главата, с червѣна качѹлка **2.** *бот.* гѹгла (*на гѣба*) **3.** *техн.* капѹчка, качѹлка: ~ **ventilu** капѹчка на вентѣл

čep|it, -ím *несв.* (*koho*) *остар.* покрѣвам (ричуѣлно) главата на невѣста предѣ свѣтбата; доведѣдам невѣстата под венчило

čepobit|í, -í *ср. воен. остар.* сигнал за вечерна провѣрка: **troubit ~í** трѣбя, свѣря за вечерна провѣрка

čep|ovat I, -uji/разг. -uju *несв.* тѹча, натѹчвам (*пиво, вино и под.*): ~ **ovat pivo, víno ze sudu** тѹча бѣра, вино от бѣчва

čep|ovat II, -uji/разг. -uju *несв. техн.* съединявам с чеп

čepýř|it, разг. čepějř|it, -ím *несв.* (*co*) наѣжвам, наколошѣвам (*перушина и под.*)

čepýř|it se, разг. čepějř|it, -ím se *несв.* **1.** наѣжвам се **2.** наколошѣвам се: **vrabci se ~í** врабѣтата се наколошѣват **3.** *експр.* дѹя се, надѹвам се, ~~пѣрѣцѣвам~~ се, дѹе се като пѹяк

čerchovan|ý, čerchan|ý, -á, -é *в съчет.* ~ **á čára** черта с тѣрѣнца и тѹчки

čerch|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* подчертавам с тѣрѣнца и тѹчки

čermák, -a *м. зоол.* червеношѣйка (*Ruticilla*)

čer|ň, -ně, жс. **1.** чѣрен цвят **2.** чѣрна боя, чѣрен оцветѣтел, чѣрен пигмент; чернилка, чѣрно: **anilinová ~ň** анилиново чѣрно; **tiskařská ~ň** печатѣрско мастѣло; **natřít ~ní** боядисам в чѣрно **3.** *техн.* сѣжди

čern|á, -é *жс.* **1.** *лов.* дѣва свѣня; дѣви свѣнѣ **2.** *разг.* шварц-кафѣ, чѣрно кафѣ: **dát si ~ou** порѣчам си чѣрно, чѣсто кафѣ

čern|at, -ám *несв.* чернѣя, почернявам: **svět mu ~al** *прен.* живѹтът му се виждаше чѣрен

čern|at se, -ám se *несв.* чернѣ (се): **na obzoru se ~á les** на хорѣзѹнта (се) чернѣе гѹра; **náměstí se ~alo lidmi** *прен.* площѣдѣт бѣше почернѣл от хѹра

čern|é, -ého *ср.* тѣмна бѣра: **malé, velké ~é** еднѣ мѣлка, голяма тѣмна бѣра

černě *нар.* **1.** чѣрно, в чѣрно: ~ **oblečený** облѣчен

в чѣрно **2.** *прен.* чѣрно, мрачно: **dívat se na svět** ~ глѣдам чѣрно, мрачно на живѣта; **líčit něco** ~ описвам нѣщо в чѣрни, в мрачни крѣски; **být ~ zapsán** записан съм в чѣрен списък **černidlo, -a** *ср.* чѣрна боя, чернило: **~o na boty** чѣрна боя, вакса за обувки; **~o na obočí** чѣрен молив за вѣжди, туш за вѣжди

čern|it, -ím *несв. 1.* (*со*) чѣрня, почѣрням (*нещо*): **~it si řasy, obočí** боядисвам си, почѣрням си миглите, вѣждите **2.** (*коho, по-рядко на коho*) *прен.* очѣрням, оклеветявам (*някого*), злослѡва по адрес (*на някого*): **~it pomluvami** оклеветявам (*някого*), злослѡва по адрес (*на някого*)

černo I *нар.* чѣрно: **bylo tam lidí až ~** бѣше почерняло от хѡра

čern|o II, -a *ср.* чѣрно, чѣрен цвят, чернотѡ: **udělalo se mu ~o před očima** стѡна му чѣрно пред очите, притѣмня му пред очите

černobíl|ý, -á, -é чѣрно-бѣл: **~á kočička** чѣрно-бѣла кѡтка; **~ý film** чѣрно-бѣл филм; **~á fotografie** чѣрно-бѣла снимка

černobrv|ý, -á, -é черновѣжд

černobýl, -u *м. бот.* дѣв пѣлѣн (*Artemisia vulgaris*)

černobílí *вж.* **černobýl**

černohláv|ek I, -ka *зоол.* черноглаво копривѡрче (*птица*) (*Sylvia*)

černohláv|ek II, -ku *м. бот.* живенѣче, живенѣчево бѣле, усѡйче (*Prunella vulgaris*)

černý, -á, -é **чѣрн** ♦ **černý člověk** почернѣл е като нѣгър **2.** *разг. експр.* чѡвѣк, кѡйто работи на чѣрно, незаконно

černokněžnick|ý, -á, -é магѡснически, вѣлшебнически, чародейски

černokněžnictv|í, -í *ср.* магѡсничество, чародейство, чѣрна магия

černokněžník, -a *м.* магѡсник, кѡйто се занимава с чѣрна магия

černomořsk|ý, -á, -é черномѡрски: **~é pobřeží** черномѡрско крайбрежие, черномѡрски бряг

Černomoř|í, -í *ср.* Черномѡрие, черномѡрско крайбрежие

černook|ý, -á, -é черноѡк

černošed|ý, -á, -é 1. сѣво-чѣрен, чѣрно-сѣв, едноврѣменно чѣрен и сѣв: **~é proužky** чѣрни и сѣви ивици, райѣта **2.** тѣмносѣв: **~á mračna** тѣмносѣви ѡблаци

černošk|a, -y *ж.* нѣгърка

černošsk|ý, -á, -é нѣгърски: **~ý kmen** нѣгърско плѣме

černouš|ek, -ka *м. умал.* нѣгърче

černovlášsk|a, -y *ж.* брѣнѣтка, черноко̀са женѡ

černovlas|ý, -á, -é чернокод

černozem, -ě *ж. агрон.* чернозѣм: **stepní ~** стѣпен чернозѣм

černozemn|í, -í, -í чернозѣмен: **~í step, oblast** чернозѣмна стѣп, чернозѣмен край

čern|ý I, -á, -é 1. чѣрен, чер; тѣмен: **~é brýle** тѣмни, чѣрни очилѡ; **~á deska** чѣрна дѣска (*за обяви*); **~á káva** чѣрно, чѣсто кафѣ; **~ý chléb** чѣрен, рѣжен хляб; **~é pivo** тѣмна бѣра; **~é uhlí** чѣрни (каменни) вѣглища; **~á noc** тѣмна, чѣрна, непрогѣдна нѡщ; **~á práce** чѣрен труд; **~é řemeslo** металѣргия (*profesie*); **~é kovy** *техн.* чѣрни метѡли; **ryba, zajíc na ~o** *готв.* рѣба, заѣк с тѣмен сѡс; **~é jahody** *диал.* боровѣнки; **~ý kašel** *мед.* магарѣшка кашлица, кѡклюш; **~é neštovice** *мед.* ѣдра шѡрка, вариѡла; **~á smrt** *остар.* чѣма; **Černý Petr** *картоугр.* Чѣрен Пѣтър; **~ý jako uhel** чѣрен, чѣр като вѣглен; **chodit v ~ém** ходѣ в чѣрнѡтѣ ♦

černý, -á, -é **чѣрн** ♦ **černý člověk** описвам, разказвам нѣщо в чѣрни крѡски; **~é na bílém** чѣрно на бѣло, писмено, документирано; **dělat z ~ého bílé** казвам на чѣрното бѣло, правя чѣрното бѣло; **ani ~ý ani bílý** нѣто, нѣ рѣба, нѣто, нѣ рак (*за нешто, което няма определен облик*); **držet ~ou hodinku** седѣ на вечѣрна раздѣмка (*привечер, преди да е запалено осветлението*); **zapsat něco ~ou křídou do komína** *ирон. а)* товѡ не си заслужава да се споменава **б) каквѡ да обѣрнем (*защото нешто се е случило*); **být úplně ~ý** *разг. експр.* без пѣкната парѡ съм, съвсѣм съм закъсал; **zavřít někoho, až bude ~ý** затвѡря някого, докато изгнѣе; прѡтя някого за дѣлго врѣме в затвѡра **2.** *прен.* чѣрен, тѣжък, мрачен, неблагоприятен, пѣсимистѣчен, злѡщѡстен: **~é myšlenky** чѣрни, мрачни мѣсли; **~ý den** чѣрен, фѡтален, злѡщѡстен дѣн; **~á kronika** чѣрна хрѡника (*във вестник*) **3.** *прен.* чѣрен, лош, зѣл, ѡпасен; гѣзен: **~é svědomí** гѣзна, нечѣста съвест; **~ý nevděk** чѣрна неблагоприятност; **~é plány** пѣклени плѡнове; **~é úmysly** чѣрни помисли ♦**

černý, -á, -é **чѣрн** ♦ **černý člověk** ствѡто, в класѡ) **4.** *прен.* чѣрен, непозѡлен, забранѣн, нелегален; кѡйто е на чѣрно: **~ý obchod, trh** търговѣя на чѣрно; чѣрна бѡрса; чѣрен пазѡр; **~é ceny** ценѣ на чѣрно, на чѣрна бѡрса; **~á burza** чѣрна бѡрса; **~á mzda** незаконно възнаграждение (*за труд, извършен на чѣрно*); **~ý pasažér** пѣтник без билѣт; **~á**

vysílačka черна, нелегálna радиостаница; **jet na ~o (vlakem, tramvají)** пътувам без билет, гратис (във влак, трамвай); **prodat, koupit na ~o** продам, купя на черно, на черна борса; **~á kniha** полит. черна книга (документи за политически престъпления); **~á listina** търг. полит. черен списък (на длъжници, политически престъпници и под.); **~á magie** черна магия **5.** черен, нeгърски: **~é plemeno** нeгърска раса, черна раса; **~ý otrok** черен рѳб

černý II, -ého м. 1. шахм. а) играч с черните фигури **б)** черна фигура, черни фигури, черните: **~ý táhne** черните са на ход **2. разг. остар.** дяволът, рогатият **3. в съчет.** **~ý vzadu** прен. **а)** скрѳмен човeк **б)** конспиратор

čerpací, -í, -í помпен, смукателен, водочерпателен: **~í pumpa** помпа; **~í stanice** помпена станция (за вода); **~í zařízení** помпа, помпено съоръжение

čerpadlo, -a техн. помпа: **dvočinné ~o** помпа с двоино действие, двоинодействаща помпа; **jednočinné ~o** еднодействаща помпа; **kapsové ~o** капсулна помпа; **korečkové ~o** долaп; **křídlové ~o** лѳстова ръчна помпа; **plunžrové ~o** плънжер-помпа; **výstředníkové ~o** ексцентрикова помпа; **výtlačné ~o** нагнетателна помпа

čerpat, -ám несов. **1. (со)** гребa, загребвам, черпя, изпомпвам, изсмуквам (нещо); вaдa (вода) от кладенец: **~at vodu okovem** вaдa с кофа вода от кладенец; **~at vzduch do plic** вдъшвам въздух, поемам дълбоко въздух **2. (со з чeho)** черпя, вземам, ползвам (нещо от нещо): **~at údaje z novin** черпя данни, свeдeния от вeстници; **~at posilu, poučení, vědomosti** черпя сили, поука, знaния; **~at látku ze života** черпя материал от живѳта; **~at prostředky ze mzdového fondu** черпя, вземам средства от фѳнд работна заплата

čerstvě нар. **1. в съчет. с прил.** току-що, прясно, свежо: **~ uvařená káva** току-що сварeно кафе, прясно сварeно кафе; **~ nadojené mléko** току-що издоeно мляко; **~ napadlý sníh** току-що паднал, прeсен сняг; **~ upečený chléb** прeсен хляб, тѳпъл хляб; **~ zabítá ryba** прясна рѳба **2.** живо, бързо, пѳргаво: **jít ~** вървя живо, енергично, бѳдро, стeгнато

čerstvý, -á, -é 1. прeсен, свеж: **~ý chléb** прeсен, тѳпъл хляб; **~á voda** прясна вода; **~é máslo** прясно мaслѳ; **~é květiny** живи цветя; **~á stopa** прясна следа; **~é zprávy** последни новини; **~é**

ѳще ми e свежо в паметта **2.** бърз, пѳргав, чеврѳст: **~é děvče** пѳргава, чеврѳста девѳйка; пѳргаво, чеврѳсто момиче; **jít ~ým krokem** вървя с бѳдри крачки; **~ý vítr** метеорол. умeрен вятър **3.** свеж, прохладен: **~ý vzduch** прохладен, свеж въздух; **~é ráno** прохладно, свежо утѳро

си на дявола; **je do práce jako ~** мнѳго e работлив, голям работяга e, рабѳти дяволски мнѳго; **nebojí se ani ~a** от нищо не сe страхува; от нищо не мѳ пѳка; не сe бой и от дявола; **je na groš jako na hřišnou duši** ~ голям скѳпeрник e; стѳснат e, трепeри над парaта; **to by v tom byl ~, aby to nešlo** сaмо дяволът мѳже да попрeчи на тaзи рабѳта; **co je šeptem, to je ~em** шѳшу-мѳшу кѳща развaля; **hlídá to jako ~** не дaва никѳй да припaри до нeго; **vyhýbat se něčemu jako ~ kříži** пaзя се от нeщо кaто дявол от тaмaн; **bát se něčeho jako ~ kříže** страхувам се от нeщо кaто дявол от светeна водa, от тaмaн; **~ mi to byl dlužen!** защѳ ли ми трѳбваше! сaмо тѳвa ми липсваше! **co ~ nechť!** за нещaстие! за бeдa! за злa чeст! **~ nikdy nespí** дяволът си нѳма рабѳта, дяволът не стѳй мѳрно; **~ mi to napískal** щѳ ли ми трѳбваше! **dělat něco, i kdyby ~ na babě, na koze jezdil** прaвя нeщо напѳк на дявола, на всѳка ценa; **tu máš, ~e, kropáč!** стaнa тѳ, кaквaтѳ стaнa! нa ти сeгa! глeдай тѳ изнeнaдa! **nemaluj ~a na zed'** полѳжeниeто не e тѳлковa лѳшо; не изкaрвай нещaтa пѳ-чeрни, откѳлкѳто сa; **šili s ním všichni ~i** тѳй бeше голямѳ шѳило, мнѳго бѳен; **venku se všichni ~i žení** навѳн e ужaсно, кѳчeшкѳ врeмe; **je to jeden ~, ~ jako ďábel** нe по врaт, a по шѳя; от трън, тa на глѳг; **vyháněť ~a ďáblem** клин клин избѳивa; **vlácel nás po všech ~ech, po ~ech a ďáblech** кѳдe ли не нѳ мѳкнa, не нѳ влaчи; **chodit od ~a k ďáblu** хлѳпам от врaтa на врaтa; **posílat k ~u, ke všem ~ům** прaщaм по дяволитe; **táhní k ~u!** върви по дяволитe! **mohl ho ~ vzít** тѳй побеснѳ, не бeше на сeбe си; **kde tě ~i honí?** кѳдe сe гѳбиш тѳлковa врeмe? кѳдe хѳдиш на мaйнaтa си, тa те нѳма никaкѳв? **který ~ ho sem nese?** кѳй дявол го вѳди тѳк? **všechno vzal ~** всѳчкѳ отѳиде по дяволитe, всѳчкѳ пропaднa; **vem to ~! vzal to ~!** по дяволитe! дa върви по дяволитe! **jdi s tím k ~u!** не сe зaнимaвай с глѳпѳсти, с излѳшни рабѳти! върви по дяволитe! **hledí jako ~ do bány** глeдa мрaчно,

навѣсено; глѣда, като че са му потѣнали гемийте; ~ **aby do toho!** по дяволите! дявол да го вземе! **kýho ~a! k ~u! u všech ~ů!** дявол да го вземе! по дяволите! **kam nemůže ~, nastrčí bábu** пословица където дяволът не успява, праща женă; **čiň ~u dobře, peklem ti to od-mění** пословица храни куче да те лае! **2. експр.** немърник, палавник; буйно момчѣ, буйно детѣ, буйн човѣк: **náš kluk je takový** ~ нашето момчѣ е голям немърник **3. разг. експр.** никой, нищо (за отрицание) в съчет. ~ **ví ...** дявол знае..., никой не знае...; ~ **aby se v tom vyznal** и дяволът не може да се оправи с това; и господ няма да оправи тази работа; ~ **mu věř!** иди, че му вярвай! може ли да му се вярва? ~ **a tomu rozuměj!** вятър разбират! нищо не разбират от това! **bylo mu to ~a platné** това с нищо не му помогна; **to ti ~a starého pomůže!** вятър ще ти помогне това; ~ **a se staral o něco, o někoho** въобще не го беше грижа за нещо, за някого **4. в съчет.** **po ~ech, na ~y** разг. експр. много, твърде много, прекомерно много, прекалено много, дяволски: **je po ~ech bohatý** той е дяволски богат; **je po ~ech chytrý** той е дяволски хитър; **dluhů bylo na ~y** беше задлъжнял, заборчлял до гуша

čertice, -e жс. **1.** дяволица **2. експр.** дявол женă, дяволска женă, зла женă, фурия

čertík, -a м. умал. **1.** дяволче **2. експр.** дяволче, немърник

čertisk|o, -a ср. експр. **1.** дявол, дяволице **2.** дявол, немърник; буйн, жив човѣк

čertjit se, -ím se несв. разг. експр. (–; на koho, на co; pro co, nad čím) гневя се, (на някого, на нещо); беснѣя; разфучавам се (заради някого, заради нещо)

čertovin|a, -y жс. немърство, шмекерия, дяволия, лудория: **tropit ~y** върша магарии, погаждам номера; **v tom je nějaká ~a** дяволът има прѣст

му личи, че е голям дявол; **větril, čichal, čul v tom nějakou ~u** той усещаше, че тук има нещо нерѣдно, нещо гнило; **zavání to ~ou** има нещо гнило в тая работа

čertovsk|ý, -á, -é **1.** дяволски: ~ **é rohy** рогă на дявол, дяволски рогă **2. прен.** дяволски, буйн, немърн: ~ **ý kluk** лудѣтина, дяволче, немърник; ~ **é kousky** дяволии; ~ **ý osud** проклѣта съдба; ~ **á zima** ужасен, кучешки, дяволски студ

čertvíco, čertví co, čert ví co местоим. дявол знае каквô

čertvíjak|ý, čertví jak|ý, čert ví jak|ý, -á, -é, местоим. дявол знае какъв

čertvíkdo, čertví kdo, čert ví kdo местоим. дявол знае кôй

čertvíproč, čertví proč, čert ví proč нар. дявол знае защô

červ, -a м. **1. зоол.** червей (Vermes): **moučný ~** брашнѣн червей; **chytat ryby na ~a** ловя рѣба на червей, със стрѣв от червей; **pes má ~y** кучето има глисти; **kroutil se jako ~** тôй се пръскаше

ядат го вече червейте, пукна, псовѣса, умря; **sládne ~ům** грубо пѣтник е, берѣ душă, скôро ще умрѣ **2. прен. експр.** червей, глист, жалко същество, пигмѣй: **ty ~e!** глист такъв! червей с червей! нищôжество! **3. прен.** червей: ~ **závistí, pochybnosti** червей на завистта, на съмнѣнието; ~ **zlého svědomí** угризѣние на съ-

вестъ **nahodim raději** пусна на някого мухă, брѣмбар в главăта; **má ~y v hlavě** има брѣмбари в главăта **4. малко атрѣпчивостно**

otrávit, umořit, zapít, zabít ~a a) пийна нещо за да утоля жăжда (за отваряне на апетит; след махмурлук) **б)** пийна нещо, за да удавя мѣка, страдание **5. анат.** апѣндикс

červánk|y, -ů м. мн. **1.** небѣсна руменина, зарѣ; зорă: **ranní ~y** ѳтринна заря; **večerní ~y** ве-черна руменина на небѣто **2. прен.** зорă, ѳтро, началô, зарăждане, ззоряване: ~ **y svobody** зорă на свободăта

červavý жс. **červivý**

červ|ec, -ce м. зоол. дрѣбно паразѣтно насекомô по растѣнията (Coccidae)

červ|en, -na м. юни

červe|ň, -ně жс. **1.** червенина, руменина: ~ **ň rtů** червенина на ѳстни; ~ **ň hněvu, studu** из-червяване от яд, от срăм; **na tváři mu vy-stoupila ~ň** лицето му почервенѣ **2.** червѣна боя, червѣно: **natřít ~ní** боядисвам в червѣно; ~ **ň chromová** хим. червѣна хромова боя; ~ **ň indická** хим. червѣна индийска боя, индийско червѣно

červen|at, -ám несв. червенѣя, почервенявам

červen|at se, -ám se несв. **1.** червенѣя (се), руменѣя (се), почервенявам: **v trávě se ~aly jahody** в тревăта се червенѣеха ягоди **2. (čím)** почервенявам, изчервявам се (от нещо): ~ **at se studem** изчервявам се, почервенявам от срăм

červenat|ý, -á, -é червеникав, вѣзчервѣн

červencov|ý, -á, -é юлски

červen|é, -ých *ж. мн. картоигр.* **а)** кўпа **б)** червѣни бой (*в карти*): **volit, nést** ~é избѣрам, хвѣрлям кўпа, червѣна боя
červeně *нар.* червѣно: ~ **pruhovaný** с червѣни райѣта, червѣно райран, райран в червѣно; ~ **natřený** ~ боядисан (*в*) червѣно; ~ **podtržený** подчертан с червѣно
červen|ec, -ce *м. јоли*
červen|it, -ím *несв. (со)* червѣя, начервѣявам (*нещо*): ~**it si rty** червѣя си устните; ~**it si tváře** червѣя, начервѣявам си бѣзите, странѣте
červen|ka I, -u *ж. зоол.* червеношійка (*Egithacus*)
červen|ka II, -u *ж. 1. агрон.* червѣна пшеница
2. кокѣшка ислѣндка (*с червенокафѣви пера*)
3. *ветер. мед.* ѣгненица, шѣрка (*по свинете*)
4. диал. червѣна глина
červenobíl|ý, -á, -é червѣно-бѣл: ~ý **prapor** червѣно-бѣло знаме
červenohněd|ý, -á, -é тѣмночервѣн, кафѣво-червѣн
červenolící|í, -í, -í червенобѣзест, червендалест
červenomodrobíl|ý, -á, -é червѣно-синѣо-бѣл; кѣйто е с червѣн, син и бѣл цвѣт: ~**prapor** знаме в червѣно, синѣо и бѣло
červen|ý, -á, -é червѣн, ѣлен, пѣрпурен, рѣмен: ~é **jahody** червѣни ѣгоди; ~ý **obličej** рѣмено, червендалесто лице; **celý ~ý studem** по червенѣл от срам; ~é **tváře, líce** червѣни, рѣмени бѣзи; **vínově ~ý** виненочервѣн, бордѣо; **nachově ~ý** пѣрпурночервѣн; **karmínově ~ý** карминеночервѣн; **rozžhavit do ~a** нагрѣя, нажежѣ до червѣно, до зачервѣяване; ~á **řepa** червѣно цвекло; ~é **zelí** червѣно зѣле; ~á **paprika a)** червѣн пипѣр **б)** червѣна чѣшка, пипѣрка; ~é **víno** червѣно вино; **muchomůrka ~á bot.** червѣна мухомѣрка (*Amanita muscaria*); ~é **krvinky anat.** червѣни крѣвни телца, червѣни крѣвни клѣтки, хемоглобин; **Červený kříž** Червѣн крѣст; **Červený půlměsíc** Червѣн полумѣсец; ~é **eso** *картоигр.* **а)** ѣс кўпа, ѣсо кўпа **б)** ѣс, ѣсо от червѣната боя; **Červený kůl** Червѣна палица
nout se jako ~á nit преминавам, пронизвам като червѣна нишка; **vyspat se do ~a** наспѣ се хѣбаво; **posadit ~ého kohouta na střechnu** запѣла (*нѣчия*) кѣща
červen|á, -é *ж. разг.* крѣв
červen|é, -ého *ср. разг.* червѣно вино
červík, -a, červíček, -ka *м. умал. 1.* чѣрвейче
2. прен. дребѣсѣк, малчугѣн, чѣрвейче
červiv|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв.* червѣясам, ставам червѣв

červiv|ý, -á, -é червѣв: **mít ~ý kořen** *прен.* ѣмам скрѣта бѣлест
červnov|ý, -á, -é јѣнски
červotoč, -e *м. зоол.* брѣмбар дѣрвоѣд, червотѣчен брѣмбар, червотѣч (*Anobium*)
červotočiv|ý, -á, -é проѣден от чѣрвеи: ~ý **nábytek** мѣбели, проѣдени от чѣрвеи
červotočov|ý, -á, -é кѣйто се отнѣся към брѣмбар дѣрвоѣд
červovit|ý, -á, -é чѣрвейѣопѣѣбен, чѣрвейѣобрѣзен
čěřen, -u *м. 1.* сак (*за ловене на риба*) **2.** грѣбен (*на вѣлна, на планина и под.*)
čěřit I, -ím *несв. 1. (со)* бѣрѣча, набѣрѣчвам, набрѣчквам, кѣдря (*водна повѣрхност*) **2. книж.** вѣлнѣвам, трѣвѣжа, обезпѣкоѣвам
čěřit II, -ím *несв. хим.* избѣстрям (*вино, стѣкло и под.*)
čěřit se, -ím se *несв.* лѣко се вѣлнѣвам, набрѣчквам се, кѣдря се (*за водна повѣрхност*)
česač I, česač, -e *м.* берѣч (*на плодове, на хмѣл*)
česač II, -e *м. текст.* даракѣиѣ; чѣвѣк, кѣйто чѣпка, вѣлачи (*вѣлна, лен и под.*)
česaček, -ku *м.* рѣчна плодѣберѣчка (*торбичка сѣс зѣбци вѣрху дѣлга рѣкохватака за бране на плодове*)
česačka I, -u *ж.* берѣчка (*на плодове, на хмѣл*)
česačka II, -u *ж. текст. 1.* даракѣиѣ; женѣ, кѣято чѣпка, вѣлачи (*вѣлна, лен и под.*) **2. жарг.** дарѣк, грѣбенѣц
česán|í, -í *ср.* бранѣ, обѣране (*на плодове, на хмѣл и под.*)
česan|ý, -á, -é *текст.* камгѣрен, разчѣсан, вѣлачен: ~á **příze** камгѣрна прѣжда
čes|at, -šu/-sám/книж. -ši *несв. 1. (koho, co)* рѣша, разчѣсвам (*някого, нещо*): ~**at (si) vlasy hřebenem** рѣша (*си*) косѣ(*те*) с грѣбен; ~**at koně hřebelcem** чѣша, тимѣря кѣн с чѣсѣло
2. (со) чѣпкам, вѣлача (*вѣлна, лен и под.*) **3. (со)** берѣ, кѣсам, обѣрам (*плодове*): ~**at ovoce** берѣ плодѣвѣ; ~**at chmel** берѣ хмѣл; **vítr ~še listí** *прен.* вѣтѣрѣт брѣли листѣта; ~**at jablň** обѣрам ѣбѣлково дѣрво
českomoravsk|ý, -á, -é кѣйто се отнѣся към чѣшките брѣтя: ~á **církev evangelická** евангѣлистка цѣрква, сѣкта на чѣшките брѣтя (*прѣтѣстантска цѣрква в Чехиѣ, основаваѣща се на учениѣто на Јан Хус*); **Jednota ~á** *истор.* Обществѣ на чѣшките брѣтя
českomoravsk|ý, -á, -é 1. чѣшкомѣравски; кѣйто се отнѣся до Чѣхиѣ и Морѣвѣи: ~é **nářečí** *език.* чѣшкомѣравски диѣлѣкт (*кѣйто се говори в прѣходните области междѣ Чехиѣ и Мо-*

равия) 2. чешки и моравски: **~á nářečí** чешки и моравски диалекти

československý, -á, -é по-рано чехословашки: **Československá socialistická republika (ČSSR)** Чехословашка социалистическа република; **Československá tisková kancelář (сѣкр. ČTK)** Чехословашка телеграфна агенция; **církev ~á** чехословашка църква (*протестантска църква, основана след 1918 г.*); **~ý občan** чехословашки гражданин; **~é občanství** чехословашко гражданство; **~ý dvojdomek** *прен. полит.* федеративна държава на чехи и словаци

česky нар. (по) чешки: **mluvit ~** говоря (по) чешки; **smýšlet ~** чувствам се чех

český, -á, -é чешки: **~ý národ** чешка нация; **~ý lid** чешки народ; **Česká federální republika** по-рано Чешка федеративна република; **~ý granát** минер. чешки гранат (*полускъпоценен камък*); **~é sklo** чешко стъкло; **~ý křišťál** чешко кристално стъкло; **čeští bratři** истор. Чешки братя (*религиозна организация, изповядващи единство*); **~u a) говорете (по) чешки б) разг. говорете разбрано**

česnečk|a, -y ж. разг. готв. сѹпа с чесън и препечен хляб

česnek, -u м. бот. чесън (*Allium sativum*): **hlavička ~u** глава чесън; **stroužek ~u** скилидка чесън; **potřít ~em** намажа, натрия с чесън; **skopové na ~u** овнешко с чесън; **topinky s ~em** готв. препечени филийки с чесън и свинска или гъша мѣс

česnekov|ý, -á, -é чесънов; чеснов; който е с чесън, от чесън: **~á polévka** готв. сѹпа от чесън

česnek|ovat, -uji/разг. -uju нескв. подпращам, на-тривам с чесън

čest, cti ж. 1. чест: **osobní ~** лична чест; **smysl pro ~** чувство за чест; **věc cti** въпрос на чест; **urážka na cti** оскърбление, нанасяне на обиди; **slíbit na svou ~** дам честна дума; **přísahat na svou ~** кълна се в честта си; **to vám není, neslouží ke cti, to vám nedělá čest** това не ви прави **честно**; **na mou ~!** честна дума! бѹга ми!

♦ **~** не е порѹк 2. почит, почест, слава: **~ hrdinům!** слава на героите! **~ práci!** по-рано слава, чест на труда! (*партиен и профсъюзен поздрав в социалистическа Чехословакия*); **prokázat někomu ~** окажа чест, внимание на някого; **vzdát ~** и воен. отдам чест; **deska,**

tabule cti по-рано витрина, почетно табло на **паметниците**

честта; **pokládám si za ~** смятам за голяма чест, за мене е чест; **dostalo se mi té cti** падна ми се честта, имах честта; **přijít ke cti a)** окажат ми уважение, заслужа уважение б) влезе в употреба (*за стари вещи и под.*); **je mi ctí** имах честта; **s kým mám tu ~?** с кога имах честта? **všechna ~!** мѹдите поздравления, заслужавате поздравления!; **prokázat někomu poslední ~** отдам, окажа някому последна почит; **komu ~, tomu ~!** *пословица* всекому уважение спорѹд заслугите; няма спор, заслужил си е уважението 3. девственост, целомъдрие, чест: **dívčí ~** моминска чест; **ztratit ~** загубя честта си

čestn|ý, -á, -é 1. чѣстен (*човек, труд и под.*) 2. в сѣчет. **~é slovo** чѣстна дума; **zaručit se ~ým slovem** дам чѣстна дума; **~ý soud** сѣд на честта 3. чѣстен, почтѣн: **~é jméno** чѣстно, чѣсто, неопетнѣно име; **~á výjimka** почетно изключение; **~é jednání** чѣстна, почтѣна постъпка; **dosáhnout něčeho ~ými prostředky** постигна нѣщо по чѣстен път, по чѣстен начин 4. почетен: **~é místo** почетно мѣсто; **~ý titul** почетна титла, почетно звѣние; **~ý doktorát** почетен докторат, докторат хонѹрис кауза; **~á funkce** почетна длъжност; **~á stráž** воен. почетен караул, почетна стража 5. почтѣн, достѹен: **~ý mír** почетен мир, достѹен мир

čestně нар. 1. чѣстно, почтѣно 2. с чест: **~ z něčeho vyjít, ~ v něčem obstát** изляза с чест от нѣщо

Češk|a, -y ж. 1. чехкия (*националност*) 2. чехкия (*жителка на Чехия, на Бохемия*) **~a a Moravanka** чехкия и моравянка

češk|a, -y ж. анат. капачка на коляно

čeststv|í, -í ср. чѣшко национално съзнание, чѣшкост

češtin|a, -y ж. чѣшки езѹк: **spisovná ~a** книжѹвен, литературен чѣшки езѹк; **hovorová ~a** разговорна фѹрма на книжѹвния чѣшки езѹк; **obecná ~a** ѹбща разговорна фѹрма на чѣшкия национален езѹк; **přeložit do ~y** преведа на чѣшки (езѹк)

češtinář, -e м. 1. учител, преподавател по чѣшки езѹк 2. бохемист, специалист по чѣшки езѹк 3. бохемист, студѣнт по чѣшка филолѹгия

češtinářk|a, -y ж. 1. учителка, преподавателка по чѣшки езѹк 2. бохемистка, специалистка по чѣшки езѹк 3. бохемистка, студѣнтка по чѣшка филолѹгия

četa, -y ж. 1. воен. взвод 2. бригада, група, команда, дружина: **pohotovostní ~a** аварийна бригада; **záchranná ~a** спасителна команда; **požární ~a** пожарна команда; **údržbářská ~a** ремонтна бригада, бригада по поддръжката; **komplexní ~a** комплексна бригада; **vedoucí pracovní ~y** бригадир; **lokomotivní, vlaková ~a** влакова бригада 3. спорт. подредена група; отряд: **~a žáků** отряд ученици

četař, -e м. 1. воен. сержант, взводен командир

2. бригадир, ръководител на работна бригада
četařka, -y ж. 1. воен. сержант, взводен командир (жена) 2. бригадирка, ръководителка на работна бригада

četař, -y ж. 1. четене: **~a knih** четене на книги 2. литературно четене: **~a z knihy** четене на откъси от книга (по радиото) 3. четиво: **domácí, školní ~a** четиво за домашен прочит, за четене в клас; **~a na pokračování** четиво с продължение

Četka, -y ж. разг. съкр. от **ČTK** 1. преди Чехословацка телеграфна агенция 2. Чешка телеграфна агенция

četně нар. мацово, широко, многобройно, многочислено, в голямо количество: **~ zastoupený** широко разпространен, широко застъпен; **~ navštívená schůze** мацово посетено събрание, многолюдно събрание

četnický, -á, -é по-рано стражарски, полицейски, жандармерийски: **~á stanice** полицейски, жандармерийски участък

četnictví, -a ср. по-рано полиция, полиция, стражари, жандармерия

četník, -a м. по-рано стражар, полицай, жандармерийски
убягва от погледа му, той дебне като хрътка, врѣ се навсякъде

četnost, -i ж. многочисленост, многобройност, многолюдност

četný, -á, -é многочислен, многоброен, многолюден: **~á rodina** голямо, многочислено семейство; **~é obecnstvo** многобройна публика; **~í hosté** многобройни посетители, много гости, множество гости

či I съюз 1. като съч. а) често с **zda, zdali, -li** или за противопоставяне: **být ~ nebýt?** да бъдеш или да не бъдеш; **nevěděl, má-li se radovat ~ zlobit** той не знаеше да се радва ли или да се ядосва; той не знаеше дали да се радва или да се ядосва; **dříve ~ později** рано или късно б) с **ať, nechť, nechať** или за отстъпление: **ať tak ~ onak** така или иначе, тъй или иначе; **ať to ~ ono** това или онова

2. **~ lépe** или по-добре; **~ spíše** или по-скоро; **~ jen** или само; **~ alespoň** или поне; **~ vlastně** или, по-добре, по-скоро, собствено, всъщност (присъединява изречение или израз, който допълва, доизяснява, коригира предходната част на изречението): **nevelký rybník, ~ spíš jezírko** неголям рибарник, или по-скоро малко езеро; **najdeš štěstí, ~ aspoň klid** ще намериш щастие, или поне спокойствие 3. въвежда допълнителни алтернативен въпрос или: **přijdeš večer, či snad máš jiné povinnosti?** ще дойдеш ли довечера или може би имаш други ангажименти?

či II част. поет. нимă, мйгар, да не бй: **~ píseň to?** нимă, мйгар това е песен?

čít, -í, -í местоим. 1. като въпр. чий, чия, чиѣ, чий; на когò, на коя, на коѣ, на кой (в преки и косвени въпроси): **~í je to nápad?** чий е тая идея? чиѣ е това хрумване? **~ím autem pojedeme?** с чий кола ще пътуваме? **~í jsi, chlapečku?** чиѣ дете си, момченце? **nevěděl, ~í je a)** той не знаеше чиѣ дете е б) разг. прен. той не бѣше на сѣбе си, не мòжеше да си каже името 2. като отн. обикн. с **ten** в гл. изр. чийто, чиято, чиѣто, чийто; на когòто, на чийто, чиято, чиѣто, чийто; на когòто, на чийто, чиято, чиѣто, чийто
píseň zpívej чийто хляб ядѣш, нѣго ще слушаш, по нѣговата свйрка ще играѣш

čibuk, -u м. чибук

čičla, -i ж. дет. и експр. маца, писана (котка)
čiči, čiči междум. пис-пис! мац-пис! мац-мац (за викане на котка)

čičorka, -y ж. бот. зайчина (Coronilla)

čidl, -o, -a ср. 1. анат. сетивен орган, сетиво: **~o zraku** орган на зрението; **~o sluchu** орган на слуха 2. техн. детектор, сензор, датчик

čihadl, -o, -a ср. 1. гюмѣ, будка, прикритие, засада (на птицеловец) 2. прймка, улòвка, капан (за птици)

číhan, -á, -é ж. лов. дебнене, причакване в засада, гюмѣ: **být na ~é a)** причаквам в засада, седя на гюмѣ б) прен. нащрѣк съм

číhař, -e м. птицеловец

číh, -at, -ám несв. (–; на koho, на co) 1. дебна, причаквам, извårdвам (да не изпýсна) (някого, нецо): **~at na zvěř** дебна дивеч; **kočka ~á na myš** котката дебне мишката; **~á na lupiče** дебне крадѣц; **~á na každé slovo** следи всяка дýма 2. чакам, изчакам (някого, нецо): **~á na vhodný okamžik** чака удòбен момент; **~á na vhodnou příležitost** чака удòбен слýчай 3. прен. грозя, заплашвам, дебна (някого,

нещо): **nebezpečí ~á na každém kroku** опасността дебне, грозят на всяка крачка; **~á na něho zkáza, trápení** очаква го, заплашва го гибел, мъки; **~á na něho jistá smrt** очаква го сигурна смърт

čihý, čihý *вж. čehý*

čich, разг. čuch, -u м. 1. обоняние: **dobře vyvinutý** ~ добре развито обоняние **2. прен. разг.** усет, нюх: **má dobrý, bystrý** ~ има (добър) **подирява** **а)** проследявам нещо по миризмата **б)** *прен.* стигам до нещо по интуиция; **není po něm ani vidu, ani ~u** той изчезна яко дим, безследно; ни вест, ни кост от него

čich|at, разг. čuch|at, -ám неск. 1. (со) дъша, мирйша (*нещо*): **~at vůni** усещам миризмă, мирйше ми на нещо; **~at člověčinu** мирйше **миришам** **тоvinu** намиришва ми на нещо нередно, на нещо гнило **2. (-, к četu)** мирйша, помиришвам, дъша (*нещо*): **~at ke květině** мирйша, помиришвам цвете; **pes ~á** кучето дъши

čich|nout (si), čuchnout si, -nu (si) св. помириша, **поушам** **покрай** следването; **~уча** кратко време; **~nout ke střílnému prachu** сãмо помириша барута; за кратко време взема участие във война; **ani si k tomu ne~l** не гò и помириша (дорй)

čichov|ý, -á, -é обонятелен: **~é orgány** *анат.* òргани на обонянieto; **~ý počitek** *псих.* обонятелно възприятие

čikoli(v), čihokoli(v) *местоим.* чийто и да е, чийто и да било; на когòто, на кòйто и да било; на когòто, на кòйто и да è

čile нар. 1. живо, бòдро, чеврѣсто, пѣргаво, срѣчно **2.** дèйно, активно, енергично

čilii *сюз* или, или пѣк, тòест, сиреч, с дрùги думи: **jazykověda ~ lingvistika** езикознание или лингвистика

čilimník, -u м. бот. зãновец, гроздãнка (Cytisus) **čil|it se, -ím se неск. разг. експр. 1.** вълнùвам се, нервйрам се, тревожа се, разгорещявам се **2. (na kòho, na co)** възмушãвам се, ядòсвам се, дразня се (*на някого, на нещо; от някого, от нещо*)

čilost, -i жс. 1. живост, пѣргавина, подвижност **2.** бòдност, бòдрост, свѣжест

čil|ý, -á, -é, 1. жив, пѣргав, подвижен, чеврѣст, бòден: **~ý člověk** жив, пѣргав човѣк; **~ý obchod** оживѣна търговия; **~ý ruch** оживѣно движение, голямо оживление; **~ý pohyb** бързо, пѣргаво движение; **~á korespondence** оживѣна

кореспонденция **2.** бòден, бòдър, свеж: **duševně ~ý** душѣвно запàзен; със свѣжа мисъл **čim твор. от местоим. со 1.** чрез каквò, с каквò **2. в съчет. ~ to, že ...** на каквò се дължи (товà), че ... **3. в съчет. със сравн.** колкото: **~ dál tím líp** всѣ пò-добрè и пò-добрè

čiman, čiman, -a м. разг. експр. хитрèц, шмèкер, лòвѣк човѣк; òправен човѣк; юнàк: **člověk musí být** ~ човѣк трябва да е хитър, да умèе да се опрãва; **to je pěkný ~!** *нейор.* голям хитрèц е! бива си го! мнòго е òправен! ♦ **na to on je** ~ разбѣра ги тòй тия рãботи; знãе му цãката на товà; за товà го бива

čimčara(ra), čim, čim-čim *междум.* чйк-чирйк! чирйк! чирйк! (*за врабец*)

čimčar|ovat, -uji|разг. -uju, čimčar|at, -ám чуруйкам, чирйкам, цвѣртя (*за врабец*)

čin, -u м. 1. постѣпка, дèйствиe, дèло: **hrdinský** ~ пòдвиг, геройска постѣпка; **velký** ~ велико дèло; **muž ~u** дèен човѣк, човѣк на дèлото; **přejít od slov k ~ům** премйна от думи към дèла; **mějte se k ~u!** хãйде на рãбота! дèйствайте! заловѣте се за рãбота! **2. юрид.** дèяние: **trestný** ~ наказùема постѣпка, наказùемо дèяние; простѣпка; **místo ~u** местопрестѣпление; **přistihnout, dopadnout někoho při ~u** хвãна, заловя някого на местопрестѣплението **3. акт, проява: mírový** ~ мирна проява; **kulturní** ~ културна проява

činčill|a, -u жс. зоол. чинчйла (Chinchilla)

činelly, -ů м. мн. муз. чинèли

čindl|o, -a ср. хим. реактив

činitel I, -e м. 1. одуш. дèец, дèятел, фãктор: **odpovědný** ~ отговòрен фãктор; **vládní ~é** предстãвители на правителството, на властã

činitel II, -e неодуш. 1. фãктор, обстоятелство: **důležitý** ~ вãжен фãктор **2. език.** дèятел, àгeнс; ~ **děje** субèкт, дèятел на дèйствието; àгeнс **3. мат.** сьмнòжител, фãктор; мнòжител, мнòжимо (*òбщо название*)

činitelsk|ý, -á, -é език. дèятелен: **~á jména** дèятелски именà (*nomina agentis*)

čin|it, -ím неск. (-; со) 1. прãва, вѣрша (*нещо*): **~it dojem** прãва впечатлèние; **~it potíže** сьздавам, причинявам трùдности, затруднения; **~it zázraky** вѣрша чудесà; **~it pokusy a)** прãва опйти **б)** опйтвам се; **~it opatření** взèмам мѣрки; **~it rozdíl** прãва рãзлика; **~it nátlak na někoho** окãзвам, упражнявам нãтиск върху някого; **~it rozhodnutí** взèмам рещèние; **~it ústupky** прãва отстѣпки, отстѣпвам; **~it pokání** разкãйвам се, кãя се; **~it si nároky** ймам

претенции, претендирам; **~it zadost povinnostem** изпълнявам задълженията си; **~it někoho bezcitným** правя някого безчувствен; **~it někoho zatvrzelým** ожесточавам някого; **~it někoho odpovědným** правя някого отговорен; **~it si násilí** насилвам се; **ani on ne~í výjimku** дори (и) той не прави изключение; **~it se nezmění** каквото и да правиш, нищо няма да се промени; **mít co ~it s někým** имам вземане-даване с някого; **s tím já nemám co ~it** това не ме засяга; не сè отнася за мене; не è моя работа; нямам нищо общо с това; **to s tím nemá co ~it** това няма нищо общо с онова; **čič čertu dobře, peklem se ti odmění, odslouží** пословица храни куче да те лае! **2. обикн. третол. ~í** прави, равно е на ...; възлиза на ...; **škody ~í ...** щетите възлизат на ...; **to ~í 100 korun** това прави, струва 100 крони **3. (коти) разг. експр.** карам се (на някого), ругая (някого); **máma zle ~ila** остар. майка ужасно ми се скàра, майка вдигна голяма гюрултия **4. в съчет. ~it kůži** кожар. щавя кожа

čínjit se, ~ím se *несв.* старая се; полагам грижи, усилия; работя усилено: **~í se, seč je/seč mu síly stačí** той се старàе колкото може, той полага всички усилия

čink|a, -y *жс., обикн. мн. čink|y, -ek спорт.* гира, гири: **cvičit s ~ami** правя упражнения с гири; **vzpěračská ~a** щанга

činnost, -i *жс.* дейност, деятелност, активност: **výdělečná ~** дòходна работа; **srdeční ~** сьрдèчна дейност; **uvést v ~** приведа в действие, в движение; **vykazovat ~** отчитам дейност; **sopečná ~** вулканична дейност; **bouřková ~** метеор. атмосферни смущения, бұри; **sluneční ~** *астр.* слънчева активност; **bojová ~** воен. бòйни действия

činn|ý, -á, -é 1. дèен, деятелен, активен: **být veřejně ~ý** занимавам се с обществена работа; **být výdělečně ~ý** работя и получавам парì, дòход; **být literárně ~ý** занимавам се с литературна дейност; пиша; писател съм; **být ~ý ...** вземам активно участие в ...; член съм на ...; участвам в ...; **je stále ještě ~ý** той всè още работи, всè още е на работа; **~ý člen** активен члèн, действителен члèн; **~á služba** действителна служба; **~á účast** активно участие; **~á sopka** геол. действащ вулкан; **rod ~ý** *език.* деятелен, действителен

залòг **2. книж.** активен, трудолюбив, дèен, предприемчив: **žít ~ým životem** живèя активен, интензивен живòт

činohern|í, -í, -í драматичен; кòйто се отнася към драматичен театър

činohr|a, -y *жс.* **1.** дра̀ма **2.** трùпа, драматичен съста̀в, колектив; дра̀мсъста̀в: **člen ~y** актòр, артист от теат̀ра **3.** драматичен теат̀р

činatorod|ý, -á, -é *книж.* дèен, деятелен, активен, творчески, предприемчив: **~á práce** творческа дèйност

činovník, -a *м. остар. експр.* чинòвник

čínsky *нар.* (по) китайски

čínsk|ý, -á, -é китайски: **Čínská zed'** Китайската стена *и прен.*; **~é zelí** *бот. готв.* китайско зèле (*вид маруля*)

čínštin|a, -y *жс.* китайски език

čínžák, -u *м. разг.* **1.** жилищен блок, жилищна кооперация **2.** блок, кьща, кьдèто дават жилища под нàем

čínžovn|í, -í, -í кòйто се отнася към нàем: **~í dům a)** жилищен блок, жилищна кооперация **б)** кьща, в кòято се дават жилища под нàем: **~í daň** дàньк върху нàема

číplek, -ku *м. 1. анат.* ўвула, мъжèц **2. анат.** шийка на мàтката **3. анат.** свèтлочувствителна клèтка на рèтината **4. фарм.** супозиториум, свещи́чка **5. техн.** щифтче

čiper|a, -y *м. и жс. експр. прен.* шило, живàк; жив, пь̀ргав човèк

čipern|ý, -á, -é 1. пь̀ргав, чеврѝст, подвижен, похвàтен **2.** бұден, интелигèнтен, остроумен

čirůvk|a, -y *жс. бот.* вид гъ̀ба (Tricholoma)

čir|ý, -á, -é 1. чист, бистър, прозрачен **2.** чист, пълнен, абсолютен: **~á náhoda** чиста случайност, прòста случайност; **~á pravda** самàта истина, чиста истина; **~ý nesmysl** абсолютна глупост, безсмислица; **~á tma** непрогледна тъмнина, непрогледен мрàк

čičřit *вж. čeřit II*

číselník, -u *м. 1.* циферблàт (*на часовник*) **2.** номерàтор, номерàторна шайба (*на телефонен апарат*) **3.** класифика̀тор (*на измерителни уреди*)

číseln|ý, -á, -é числен, числов; цифрен, цифров: **~á hodnota** *мат.* цифрово изражèние, числена стòйност; **~á soustava** *мат.* числена система; **~é údaje** цифрови дàнни; **~á převaha** числено превъзхòдство, числен превèс

čísí, číhosi *местоим.* нèчий, на някого си

číslic|e, -e *ж.* цифра, число; **arabská, římská** ~e арабска, римска цифра

čís|l|o, -a *ср.* 1. *мат.* число: **celé** ~o цяло число; **sudé, liché** ~o чётно, нечётно число; **lomené** ~o дроб, дробно число; **kladné, záporné** ~o положително, отрицателно число; **reálné, imaginární** ~o действително, реално, имагинерно число; ~o **atomové** хим атомно число; **desetinné** ~o десетично число; **vídeciferné** ~o многоцифрено число 2. номер: **pořadové** ~o поряден номер; ~o **domu** номер на къща; **jednací** ~o входящ номер, изходящ номер; **rodné** ~o единен граждански номер (*свкр.* ЕГН); **vytočit** ~o набера (телефонен) номер; ~o **od šatny** номер от гардеробна; **kontrolní** ~o контролен номер; **poštovní směrovací** ~o пощенски код 3. брой: ~o **časopisu** брой на списание; **ranní** ~o сутрешно издание (на вестник) 4. номер (*в програма*): **hudební** ~o музикален номер; ~o **programu** номер от програма 5. номер, размер: **jaké máte** ~o **bot?** кой номер обувки носите? 6. *разг.* сантиметър: **zkrátit sukni o pět čísel** скъся пола с пет сантиметра 7. номер, къща: **vesnice měla 40 čísel** селото имаше 40 къщи, селото се състоеше от 40 къщи 8. *език.* число: **jednotné, množné** ~o единствено, множествено число

čís|l|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. (со)* номерирам (*нещо*), поставям номер (*на нещо*)

číslovac|í, -í, -í номериращ; който служи за номериране: ~í **stroj** (машинен) номератор

číslovač|k|a, -y *ж.* номератор, машинка за номериране

číslovan|ý, -á, -é номериран

číslovk|a, -y *ж.* *език.* числително (име): **základní** ~a числително бройно; **řadová** ~a числително редно; **druhová** ~a събирателно числително; **násobní** ~a числително кратнo; ~a **neurčitá** неопределено числително

čistě *нар.* 1. чисто: ~ **oblečený** чисто облечен; спрѣтнат 2. безупречно: ~ **provedená práce** безупречна работа; ~ **oholený** гладко обръснат; ~ **vlněný** от чиста вълна 3. изключително, изцяло, само: **to záleží ~ na tobě** това зависи само от тебе; ~ **náhodou** съвсѣм случайно, прѣсто случайно

číst, čtu *несв.* 1. (-; *со*; *о чет*) чета (*нещо*, *за нещо*): ~ **si noviny** чета вѣстник; ~ **nahlas** чета на глас; ~ **noty**, ~ **z not** чета, разчитам нѣти 2. (*со*) *прен.* чета, отгѣтвам (*нещо*): ~ **myšlenky** чета мисли; ~ **na očích** виждам, чета по очите; ~ **mezi řádky** чета между редѣте

čistic|í, -í, -í почистващ; който слѹжи за чистене, за почистване: ~í **prášek** прах за чистене; ~í **prostředek** срѣдство, препарат за чистене; ~í **stanice (na vodu)** пречистѣтелна станция; ~í **stroj** триѣр, чистѣчна машина (*за семена, вѣглища и под.*)

čistič I, -e *м.* *оуш.* чистѣч: ~ **bot** вакаджия

čistič II, -e *м.* *неоуш.* *техн.* съорѣжение, ѹред за чистене; филтър: ~ **oleje** маслен филтър; ~ **vzduchu** въздѹшен филтър

čistič|k|a, -y *ж.* съорѣжение, ѹред за чистене; чистѣчка

čistír|n|a, -y *ж.* ателиѣ за химическо чистене: **chemická** ~a химическо чистене (*надпис над ателиѣ*); ~a **peří** предприятие за химическо почистване на пѹх; **dát do ~y** занеса, дам на химическо чистене

čist|it, -ím *несв. (со)* чистѣя, почиствам, изчиствам, очистѣвам, пречистѣвам (*нещо*): ~it **boty** чистѣя обувки; ~it **skrvny** почиствам, изчиствам, премахвам петна; ~it **si zuby** мия си зѣбите; ~ **si nehty** почиствам си нѣктите; ~it **okna** мия прозѣрци; ~it **vodu** пречистѣвам вода; ~it **obilí od plev** отѣявам плявата от зѣрното, почиствам зѣрнени храни с вѣялка; ~it **území** *воен.* прочистѣвам район от войнищирини

~it **prágu** на някого

čist|it se, -ím se *несв.*, *обикн.* *третол.* ~í se чисти се, очистѣва се, изчиства се: **obloha se ~í** небѣто се прояснява; **rána se ~í** раната прѣстава да гной

čistk|a, -y *ж.* *разг.* *полит.* чистка, прочистване: **stranická** ~a партийна чистка

čisto I *нар.* чисто: **v bytě je ~** в жилището е чисто; **opsat na ~** препиша на чисто, на белова

čisto II, -a *ср.* *в съѣт.* **z ~a jasna** като грѣм от ясно небѣ; неочѣквано, ненадѣйно

čistokrevn|ý, -á, -é чистокрѣвен: ~ý **vlčák** ра-сово, чистокрѣвно кѹче от вѣлча порѣда; ~ý **Pražák** *прен.* коренен жител на Прага, пражанин коренѣк

čistopis, -u *м.* белова, прѣпис на чисто

čistot|a, *ж.* 1. чистотѣ: **udržovat v ~ě** поддѣр-жам чисто, дѣржа чисто; **mít smysl pro ~u** *близкѣ*

чистотѣта е половин здравѣ 2. *прен.* чистотѣ, безупрѣчност: ~a **jazyka** чистотѣ на езика; ~a **zlata** чистотѣ на златѣ 3. *прен.* чистотѣ, непокрѣеност: **mravní** ~a морѣлна чистотѣ; **pohlavní** ~a пѣлова чистотѣ, цело-мѣдреност; пѣлово въздѣржѣние

čistotnost, -i ж. любов към чистотата, чистоплътност

čistotn|ý, -á, -é чист, обичаш чистотата: ~ý **člověk** чистник, чистоплътен човек; чистофаиник; ~ý **pes** чисто куче; куче, което пази чисто

čist|ý, -á, -é 1. чист: ~é **prádlo** чисто бельо; ~ý **jako sklo, jako křišťál** кристално чист 2. чист (без примеси): ~ý **líh** чист спирт; **chemicky** ~ý химически чист; ~é **hedvábí** естествена коприна; ~é **nebe** чисто небе; ~ý **vzduch** чист, свеж въздух; ~á **čestina** чист, правилен чешки език; ~á **matematika** чиста, абстрактна математика; ~ý **čas sport.** игрово време; ~á **váha** неутрално откровено; **mít ~ou hlavu** трезвен съм 3. прен. чист, непокарен, неопетнен: ~é **jméno** неопетнено име; ~é **svědomí** чиста съвест; ~ý **štit** неопетнено име; ~á **panna** целомъдрена девка

мъ е чист косъма! той не е цвете за мирисане! 4. чист, пълен, изключителен: ~á **náhoda** чиста случайност; ~á **pravda** пълната, цялата истина 5. разг. чист; грижливо, старателно, добре изпълнен: ~á **práce** чиста работа; добре свършена работа

čiš|e, -e ж. чаша: **vyprázdnit** ~i изпия до дъно, изпразня чаша; ~e **utrpení, hořkosti** прен. горчива(та) чаша

čiš|et, -ím несл., обикн. безл. ~í лъха, полъхва: **ze sklepa ~elo vlhko** от мазето лъхаше на влага; **z jeho slov ~í ironie** прен. от думите му лъха ирония, в думите му се чувства ирония; ~el **z něj chlad** прен. той се държ студено

číš|k|a, -u ж. чаша, чашка: ~a **čaje** чаша чай 2. бот. чашка (на цвят)

číš|nic|e, -e ж. сервитьорка, келнерка

číš|nick|ý, -á, -é сервитьорски, келнерски

číš|nictv|í, -í ср. сервитьорство, келнерство

číš|ník, -a м. сервитьор, келнер: **vrchní** ~ обер-келнер

čít|ank|a, -u ж. читанка, христоматия

čít|ankov|ý, -á, -é читанков, христоматиен: ~á **moudrost** ирон. азбучна, общоизвестна, христоматийна истина

čít|árn|a, -u ж. читалня

čít|atel, -e м. мат. числитель

čít|at I, -ám несл. (-; со; о чет) четà, прочитам (нещо; за нещо): **denně ~ám noviny** всеки ден четà вестник; **rád ~al pohádky** той обичаше да четè приказки

čít|at II, -ám несл. 1. (со) броя, смятам (нещо):

~áje, ~ájic **v to** включително, в това число

2. (со) книж. броя, наброявам (нещо): **knihovna ~ala 2000 knih** библиотеката наброяваше 2000 книги

čitelně нар. четливо, разбираемо

čiteln|ý, -á, -é четлив, разбираем: ~ý **rukopis** четлив почерк; ~á **stopa bídy** прен. явен признак на немотия, на мизерия

čít, čiji/разг. čuju несл. 1. (-; коho, со) чувствам, усещам (някого, нещо) 2. (-; коho, со) дъша, подушвам, (някого, нещо) 3. (со) предчуввам

предусеща тъй нещо нередно, нещо гнило

čív, -u м., обикн. мн. **čív|y, -ů** остар. анат. нерв

číž|ek, -ka м. зоол. 1. чижик (Christomitris spinus) 2. щиглец (Pringilla spinus)

číž|ma, -y ж., обикн. мн. **číž|my, -em** диал. чизми, ботуши

člán|ek, -ku м. 1. брънка, халка, звено: ~ek

řetězu брънка на верига 2. анат. фаланга (на пръст) 3. статия: **úvodní ~ek** уводна статия

4. юрид. статия, раздел, член; клауза: ~ek **zákona** член на закона 5. физ. елемент: **galvanický ~ek** галваничен елемент; **fotoelektrický ~ek** фотоелемент, фотоклетка; ~ek **akumulátorové baterie** клетка на акумулатор; **galvanický útlumový ~ek** галваничен успокоен елемент

článkovan|ý, -á, -é 1. разчленен: ~ý **stonek** бот. разчленено стъбло 2. език. артикулиран, учленяван, учленен

článk|ovat, -uji/разг. -uju несл. (со) 1. разчленявам (нещо) 2. език. артикулирам, учленявам

článkovit|ý, -á, -é 1. разчленен, членест, съставен от отделни членове 2. език. членоразделен

člen I, -a м. одуш. член: ~ **rodiny** член на семейство; **řádný** ~ редовен, действителен член; **čestný** ~ почетен член; ~-**korespondent** член-кореспондент; ~ **výpravy** член на експедиция, участник в експедиция

člen II, -u м. неодуш. 1. член, част: **větný** ~ език. член, част на изречението; **lineární** ~ мат. линейен член; член на първа степен; ~ **úměry** мат. член на пропорция 2. език. член: **určitý, neurčitý** ~ определителен, неопределителен член

člen|it, -ím несл. (со) членя, разчленявам, разделям на части, подразделям (нещо): ~it **výrobní proces** разчленявам производствен процес

člen|it se, -ím se несл., обикн. третол. ~í **se** (на со) разчленява се, подразделя се (на нещо)

členitost, -i ж. разчлененост: ~ **terénu** разчлененост на релеф; пресеченост на терен

členitý, -á, -é разчленен: ~ý **terén** геогр. пресечена местност, разчленен релеф, пресечен терен; ~é **pobřeží** геогр. разчленено крайбрежие

členk|a, -y ж. членка

členov|ec, -ce, обикн. мн. **členovci**, -ů м. зоол. членестоног (Arthropoda)

člensk|ý, -á, -é членски: ~ý **příspěvek** членски внос; ~á **legitimace** членска карта; **stranická ~á legitimace** партийен билет; ~á **schůze** общо събрание (на организация); ~ý **stát** (NATO) страна членка (на НАТО)

členstv|í, -í ср. членство: **kandidát ~í**, **kandidát na ~í ve straně** по-рано кандидат-член на (комунистическа) партия

členstv|o, -a ср. събир. членове, членски състав **člověčenstv|o**, -a ср. събир. книж. остар. човечество, хора

člověčí|í, -í, -í книж. човешки

člověčin|a, -y ж. 1. човешка миризма, миризма на човек: **čichám**, **čichám ~u** мирише ми на човек (в приказките) 2. човешко месо

člověk, -a м. 1. човек: **pracující ~** трудещ се

žít jako ~ искам да живея като човек; **to je náš ~** тоъ е наш човек 2. разг. човек, мъж: **přišel nějaký ~** дойде някакъв човек, някакъв мъж 3. човек, някой, един: ~ **neví, co má dělat!** човек не знае какво да прави; ~ **si musí dávat pozor** човек трябва да внимава, да си отвара очите; ~ **by to do něho neřekl** да му се не надяваш; някой не би очаквал това от него; ~ **by zlostí z kůže vyletěl** да се пукнеш от яд 4. като обръщение **člověče** разг. експр. ти, вие, драги; без лексикален превод: **co tu děláte, člověče?** какво правите тук? откъде се взехте тук? **člověče, to bylo skvělé!** ама (то, това) беше найстина великолепно! **člověče, nepovídejte mi pohádky!** я не ме будалкайте! какви ми ги разправяте (и) вие! **člověče ne-**

vorка дрехите правят човека; ~ **miní, pánbůh mění** пословица човек предполага, господ разполага

človíč|ek, -ka м. умал. експр. човече, човечец

člun, -u м. лодка: **motorový ~** катер, моторна лодка; **vlečný ~** шлеп, баржа; **potápěčský ~** водолазна лодка; **výsadkový ~** десантна лодка; **záchranný ~** спасителна лодка; **rybářský ~**

рибársка лодка; **hlídkový ~** воен. стражеви катер; **dělový ~** воен. канонёрка; **torpédový ~** воен. торпеден катер

člun|ek, -ku м. 1. умал. лодчица 2. текст. сова̀лка, сновалка

člunkov|ý, -á, -é ладнен

čmáranic|e, -e, **čmáranin|a**, -y ж. експр. дра̀ска-ници, дра̀скулицы, кривулицы (нечетливо, неумело писане, рисуване)

čmár|at, **čár|at**, -ám, нескв. 1. (со) дра̀скам (нещо), пиша нечетливо, рисувам несръчно 2. експр. дра̀скотя, дра̀ща (текст, рисунка); ца̀пам, ма̀цам (картина)

čmár|nout, -nu св. експр. (со) дра̀сна (нещо); напиша нечетливо, нарисувам несръчно

čmelák, -a м. зоол. зѐмна пчелá (Bombus)

čmelík, -a м. зоол. кокоши́нка (Dermanyssus)

čmoud, **čmoudit** вж. **čoud**, **čoudit**

čmouh|a, -y ж. йвица, ма̀зка от изца̀пано; заца̀пана, мръсна йвица

čmuch|at, -ám нескв. експр. 1. (-; со; k čemu) ду̀ша, наду̀швам (нещо) 2. (по čet, po kot) пейор. де́бна, шпиони́рам (някого, нещо); слухт́я (за някого, за нещо); ро̀вя се (в нещо)

čmýr|a, -y ж. рядко остар. разг. менструа́ция **čnělk|a**, -y ж. бот. стѐлбче (горна част на плодник)

čnít, **čnět**, **čním** нескв. 1. (nad čím, nad co) издѝгам се нависо̀ко, извисѝвам се (над нещо) 2. (z čeho) стѝрча, издѝвам се, показвам се (от нещо)

čočk|a, -y ж. 1. готв. ле́ща 2. бот. ле́ща (Lens) 3. физ. ле́ща: **zvětšovací ~a lupy** увеличителна ле́ща на лу́па, увеличително стѝклò на лу́па; ~a **dutá** конка̀вна ле́ща; ~a **vypuklá** конвѝксна ле́ща 4. анат. ле́ща (на око)

čočkov|ý, -á, -é ко̀йто се отна̀са до ле́ща; ле́щен, ле́щов: ~á **polévka** сѝпа от ле́ща; ле́щена чорба

čočkovit|ý, -á, -é ле́щовиден, ле́щообразен

čůhaný jako ~ уморѝн сѝм като кѝче; ка̀пнал сѝм от умо̀ра; **honí mně jako ~a** тормѝзи ме като кѝче

čokolád|a, -y ж. 1. шокола̀д: **mléčná ~** млѝчен шокола̀д; **hořká ~a** натура̀лен шокола̀д; **tabulka ~y** парче, бло̀чке шокола̀д 2. шокола̀д, шо̀ко (nutie): **šálek ~y** ча̀шка шокола̀д, шо̀ко

čokoládovn|a, -y ж. фабрика за шокола̀д; шокола̀дена, шокола̀дова фабрика

čokoládov|ý, -á, -é 1. шокола̀дов, шокола̀ден; ко̀йто е от шокола̀д; ~ý **dort** шокола̀дена то̀рта 2. шокола̀дов, шокола̀ден на цвѝт; ка̀фѝв: ~á **barva** шокола̀ден цвѝт

čol|ek, -ka *м. зоол.* грѣбенест тритон (Molga cristata)

čoud, разг. čmoud, -u *м.* пұшек, дим, пушылка
čoud|it, разг. čmoud|it, -ím *несв.* пұша, димя, кады

čoud|it se, разг. čmoud|it se, -ím se *несв. обикн.* безл. **~í se** пұши, димй: **kamna přestaly ~it** пѣчката престана да димй; **z komína se ~ilo** от комйна излизаше пұшек, от комйна димѣше

čouh|at, -ám *несв. (odkud) експр.* стърча, подавам се (от някъде)

čpav|ek, -ku *м. хим.* амоняк: **plynný ~ek** газобразен амоняк; **tekutý ~ek** течен амоняк

čpavkov|ý, -á, -é *хим.* амонячен: **~é hnojivo** сел. стоп. амонячен тор

čpav|ý, -á, -é остър, щиплив, лют, смрадлив (за миризма)

čpít, čpět, čpím *несв. (—; čít)* издавам остра, люта миризма; смърдя, щипя (за миризма):

čpí to zradou *прен.* мирише на предателство
črt|a, -y *ж. 1.* черта, линия, штрих: **nakreslit několika ~ami** нарисувам, скицирам с няколко штриха **2. изк.** скица, рисунка **3. лит.** очерк

črt|at, -ám *несв. (co)* скицирам, нахвърлям (текст, рисунка)

čtenář, -e *м.* читател: **je velký ~** много обича да четѣ (книги), много четѣ; голям читател е

čtenářk|a, -y *ж.* читателка

čtenářsk|ý, -á, -é читателски: **~á obec** читатели, читателска публика

čtenářstv|o, -a *ср. събир.* читатели, читателска публика

čten|í, -í *ср. 1.* чѣтене: **znalost ~í a psaní** грамотност; умѣние да се пйше и да се четѣ; обученост на четмѡ и писмѡ **2. малко остар.** лекции (университетски) **3. остар.** четивѡ **4. лит.** прѡчит, вариант, разночѣние

čtrnáct, -i *числ.* четиринайсѣт, четиринадѣсет: **za ~ dní** след двѣ сѣдмици

čtrnáctin|a, -y *ж.* еднѡ четиринайсѣта, четиринадѣсѣта част

čtrnáctilet|ý, -á, -é четиринайсѣтгодишен, четиринадѣсетгодишен

čtrnáctidenn|ý *нар.* веднѣж на двѣ сѣдмици, два пѣти в мѣсеца

čtrnáctidenn|í, -í, -í двусѣдмичен

čtrnáctk|a, -y *ж. 1.* четиринайсѣтѡрка, четиринадѣсетѡрка (цифра) **2.** нѡмер четиринайсѣт, четиринадѣсет; четиринайсѣти, четиринадѣсѣти нѡмер; **jel jsem ~ou** пѣгувах с четиринайсѣтката (трамвай и под.)

čtrnáct|ý, -á, -é *числ.* четиринайсѣти, четиринадѣсѣти: **bylo to ve ~ém roce** товѡ стѡна през четиринайсѣта, четиринадѣсѣта годйна (1914 г.)

čtveráck|ý, -á, -é шеговит, шегоджийски, шегобийски, дяволит, закачлив: **~ý kousek** шегѡ; шегоджийски, майтапчийски нѡмер; дяволия
čtveráctv|í, -í *ср.* шегоджийство, шегобийство, майтапчийство, закачливост: **vyvádět všelijaká ~í** прѡвя, разигрѡвам шегй, нѡмерѡ, дяволии

čtverák, -a *м.* шегоджия, майтапчия, закачлив човѣк

čtvercov|ý, -á, -é квадрѡтен: **~á sadba** земед. квадрѡтен посев

čtver|ec, -ce *м. 1. геом.* квадрѡт **2.** квадрѡт: **magický ~ec** *мат.* магически квадрѡт **3.** квадрѡт, вторѡ стѣпен (на число)

čtverečkovan|ý, -á, -é карйран: **~ý papír** карйрана хартия

čtverečn|í, -í, -í, čtverečn|ý, -á, -é квадрѡтен: **~í metr** квадрѡтен мѣтер

čtvermo *нар.* на чѣтири: **papír složený ~** лист, сгѣнат на чѣтири

čtverhranný, čtvernohý, čtvernožec *вж. čtyřhranný, čtyřnohý, čtyřnožec*

čtverylk|a, -y *ж.* кадрил (танц)

čtveřic|e, -e *ж.* четвѡрка, четириѡма дѡши: **šli ve ~ích** вѡрвѡха в рѣдйца по четириѡма

čtvrť, -i/-ě *ж.* чѣтвѡрт, чѣтвѡртина: **~ bochníku** чѣтвѡрт хлѡб; **je ~ na pět** часѣт е чѣтири и петнайсѣт (минѡти); **tři ~i, tři ~ě na tři** три без чѣтвѡрт, три без петнайсѣт (минѡти); **čekať plné tři ~ě hodiny** тѡй чѡка цѣли чѣтирийсѣт и пѣт минѡти; **za ~ roku** след трй мѣсеца

čtvr|ť, -ti/-tě *ж.* квартѡл: **vilová ~ť** квартѡл с еднофамйлни кѣщи, с нйско строителство

♦ **lamén|a, -y** *ж.* брѡтя по чѡшка

čtvrtečn|í, -í, -í кѡйто се отнѡся до чѣтвѡртѣк; чѣтвѡртѣчен

čtvrťek, -ku чѣтвѡртѣк: **Zelený ~ek** Велики чѣтвѡртѣк

čtvrthodin|a, -y *ж.* чѣтвѡрт час, петнайсѣт минѡти: **akademická ~a** академйчен толѣранс от чѣтвѡрт чѡс

čtvrthodink|a, -y *ж. умал.* чѣтвѡрт час: **ranní ~a** ведрйна, ѡтринна гимнастика

čtvrthodinov|ý, -á, -é петнайсѣтминѡтен, петнадѣсетминѡтен

čtvrťin|a, -y *ж.* чѣтвѡртина

čtvrťinka, -y ж. умал. четвъртинка, четвърт: ~a **másla** четвърт масло
čtvrťit, -ím неск. (koho, co) 1. деля (нещо) на четири части 2. истор. разсичам (някого) на четири части (за наказание)
čtvrťka, -y ж. 1. четвърт, четвъртина: ~a **chleba** четвърт хляб 2. в съчет. ~a **papíru**, **kreslíci** ~a рисувателен лист 3. четвърт (литър, кило): ~a **vína** четвърт вино, двеста и петдесет грама вино; ~a **másla** четвърт масло, двеста и петдесет грама масло
čtvrťkruh, -u м. квадрант
čtvrťletí, -í ср. тримесечие
čtvrťletně нар. на три месеца: **platit** ~ плащам на три месеца
čtvrťletní, -í, -í тримесечен: ~í **vysvědčení** учил. свидетелство с оценки за тримесечие, за половин семестър, за учебен срок; срочно свидетелство
čtvrťlitr, -u м. четвърт литър, четвърт кило
čtvrťlitrový, -á, -é четвъртлитров
čtvrťohorý, ~ ж. мн. геол. квартернер, четвъртинна ера
čtvrťový, -á, -é муз. четвъртинков
čtvrťý, -á, -é числ. четвърти: **za** ~é четвърто, на четвърто място; **po** ~é за четвърти път; **je mu pól ~ého roku** той е на три години и половина; ~á **mocnina** мат. четвърта степен, биквадрат; ~ý **pád** език. винителен падеж (в чешката граматика)
čtvrťá, -é ж. четири часа: **počkám do ~é** ще почакам до четири (часа)
čtyřboký, **čtyřboký**, -á, -é четиристѐнен, четиристранен
čtyřčtvrťeční, -í, -í муз. който е четири четвърти: ~í **takt** такт четири четвърти
čtyřdobý, -á, -é техн. четиритактов: ~ý **motor** четиритактов мотор
čtyřhrá, -y ж. спорт. игра на двойки: **smíšená** ~a игра на смѐсени двойки
čtyřhranný, **čtverhranný**, -á, -é четириъгълен; който е с четири ръба
čtyři, **čtyř**, разг. **čtyr**, **čtyr** числ. четири: ~i **světové strany** четириѐ посоки на светà; ~i **roční doby** четириѐ годишни времена; **hrát na ~i ruce** свиря на четири ръцѐ; **chodit po ~ech** лàзя, ходя на четири крака; **řící si mezi ~i** спорят
se někoho všema ~ma залѐпил съм се за някого, държà се за някого със зѐби и нòкти; **brát všema ~ma** грабя с две ръцѐ, каквòто ми попадне; алчен, ненаситен съм; **dělá za ~i** скѐсва се от работа; работи яката, мъжки

čtyřadvacet, -i числ. двайсет и чѐтири, двадесет и чѐтири: **v uplynulých ~i hodinách** през последните двайсет и чѐтири часа, през последното денонощие
čtyřicátník, -e ж. четирийсетгодишна, четиридесетгодишна жена
čtyřicátník, -a м. четиридесетгодишен, четирийсетгодишен мъж: **je** ~ той е на четирийсет години
čtyřicátý, -á, -é числ. четирийсети, четиридесети
čtyřicet, **čtyřiceti**/разг. **čtyřicíti** числ. четирийсет, четиридесет: **je mu přes** ~ той е над четирийсет години, прехвърлил е четирийсеттѐ
čtyřicítka, -ky ж. 1. четирийсет, четиридесет (цифра) 2. четирийсетгодишна възраст, разг. четирийсетà; **táhne mu ~ka** той гòни четирийсеттѐ, четирийсетàка; **má ~ku za sebou** навършил(а) е вѐче, прехвърлил(а) е четирийсеттѐ 3. всѐчко, коѐто се означава с цифрата 40: **bydlí na ~ce** живѐе в стàя нòмер четирийсет; **má ~ku** има четирийсет градуса температурà; **jel ~ou** той пътуваше с четирийсет километра в час
čtyřikrát нар. чѐтири пѐти: ~ **tolik** чѐтири пѐти по тòлкова, чѐтири пѐти пòвече; **složit na** ~ сгѐна на чѐтири
čtyřka, -ky ж. 1. четвòрка, (цифра) чѐтири 2. четвòрка, грùпа от чѐтирѐма дùши 3. всѐчко, коѐто нòси нòмер чѐтири: **jede ~kou** пътува с четвòрката (трамвай и под.); **bydlí ve ~ce** живѐе на нòмер чѐтири, в стàя нòмер чѐтири 4. учил. срѐден, слàб (при успех по нѐтобална система с най-добра оценка единица)
čtyřletý, -á, -é четиригодишен
čtyřlístek, -ku м. четирилистна детелина, четирилистник: ~ek **přátel** прен. нераздѐлна четвòрка
čtyřmístný, -á, -é 1. четиримѐстен: ~é **auto** четиримѐстна колà 2. четирицифрен, четиризначен: ~é **číslo** четирицифрено числò; ~é **logaritmy** четиризначни логаритми
čtyřmocný, -á, -é хим. четиривалѐnten: ~ý **prvek** четиривалѐnten елемѐнт
čtyřnásobek, -ku м. величина, чѐтири пѐти пòголяма от дрùга
čtyřnásobný, -á, -é четирикратен, четвòрен
čtyřnohý, -á, -é, разг. **čtyrnohý**, **čtvernohý**, -á, -é четирикрак
čtyřnožec, разг. **čtyrnožec**, **čtvernožec**, -ce м. четириногò; четирикракò живòтно
čtyřpatrový, **čtyřpatrový**, -á, -é четириѐтажен (без да се включва партерът); петѐтажен

čtyřpokojo|ý, čtyřpokojo|ý, -á, -é четиристаян
čtyřpodlažn|í, -í, -í четиристаян
čtyřposchod'ov|ý, čtyřposchod'ov|ý, -á, -é четиристаян (без да се включва партерът); пет-стаян
čtyřprocentn|í, -í, -í четирипроцентен: **~í úrok** четирипроцентна лихва
čtyřproudov|ý, -á, -é който е с четири платна, ленти (за улица, шосе): **~á doprava** (автомобилно) движение по четири платна
čtyřručně, разг. čtyřručně нар. на четири ръце
čtyřruční|í, разг. čtyřruční|í, -í, -í който е за четири ръце: **~í klavírní úprava** клавирен аранжмент за четири ръце
čtyřsedadlov|ý, разг. čtyřsedadlov|ý, -á, -é четириместен: **~é auto** четириместна кола
čtyřstěn, -u м. геом. четиристѐн, тетраедър
čtyřstup, -u м. спорт. строй, колона по четири, по четири
čtyřstránkov|ý, -á, -é който е от четири страници: **~ý dopis** писмо от четири страници
čtyřtákn|í, разг. čtyřtákn|í, -í, -í техн. четиритактов: **~í motor** четиритактов двигател
čtyřúhelník, čtyřúhelník, -a м. геом. четириъгълник, тетрагон
čtyřválcov|ý, разг. čtyřválcov|ý, -á, -é техн. четирицилиндров: **~ý motor** четирицилиндров двигател
čtyřverš|í, разг. čtyřverš|í, -í ср. четиристийшие
čtyřveslic|e, разг. čtyřveslic|e, -e ж. лодка с четири гребла, лодка четворка
čub|a, -u ж. 1. кучка 2. експр. пейор. куче, пес 3. прен. грубо кучка, проститутка, развратница
čubk|a, -u ж. умал. 1. кучка: **plavat ~u, čubičku** плувам кучешката 2. експр. пейор. куче, пес 3. прен. грубо кучка, проститутка, развратница
čubrn|ět, -ím, 3. мн. -í/-ějí нескв. (на коho, на co) експр. зяпам (някого, нещо), звѐря се (на някого, на нещо)
čuč|et, -ím нескв. (на коho, на co) експр. разг. зяпам (някого, нещо), звѐря се (на някого, на нещо): **to ~íš, co?** обрѝх ти точките, ѝ? как ти се стрѝва? 2. (kde) седѝ, кѝсна, лапам мухѝ (някъде): **pořád ~í doma** всѝ си седѝ, всѝ кѝсне вкѝщи

čuch, čuchat вж. **čich, čichat**
čum|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í нескв. (на коho, на co; kde) разг. експр. зяпам (някого, нещо); кибѝча (някъде): **ne~ sem pořád!** не зяпай всѝ насѝм! **stojí a ~í** стой и зяпай; стой и лапам мухѝте, брой мухѝте
čumil, -a м. разг. експр. зяпѝч; кибѝк
čuňátk|o, -a 1. ср. умал. 1. прасѝнце, свинчѝ 2. прен. експр. мѝрльо, прасѝ, свинѝ: **ty jsi ale ~o!** ѝма и ти си едно прасѝ!
čun|ě, -ěte, čunč|e, -ete ср. 1. прасѝнце, свинчѝ 2. прен. експр. мѝрльо, прасѝ
čuník, -a м. 1. прасѝ 2. прен. експр. мѝрльо, прасѝ
čupřin|a, -u ж. перчѝм, кѝчур: **~y lesů** кѝчести горѝ
čur|at, -ám нескв. дет. и грубо пишѝкам, чѝшѝкам, шѝркам; пѝкѝя
čut|at, -ám нескв. разг. жарг. рѝтам (топка), шутирам: **chlapci ~ali do míče** момчѝтата рѝтаха топка
čut|nout, -nu св. разг. жарг. рѝтна (топка), шутирам: **jdem si ~nout** хѝйде да порѝтаме (топка)
čutor|a, -u ж. остар. мѝтерѝка, бѝклиѝца
čvachtanic|e, čachtanic|e, -e ж. разг. 1. кѝша, кал, размѝкнат сняг 2. кѝшаво врѝме
čvacht|at, -ám, čacht|at, -ám нескв. разг. експр. жѝвѝкам, шлѝпам: **bláto ~alo pod nohama** калтѝ жѝвѝкаше, шлѝпаше под кракѝтата; **voda ~á v botách** водѝтата жѝвѝка в обѝвѝките; **nohy ~aly v blátě** кракѝтата шлѝпаха в калтѝ
čvacht|at se, -ám se, čacht|at se, -ám se нескв. разг. експр. гѝзѝя, джѝпам, шлѝпам, цапам (в кал, вѝв вода): **ne~ej se v každě louži!** не стѝпѝвай, не джѝпай вѝв всѝяка лѝвка!
čvaňh|at, -ám нескв. разг. експр. бѝбѝря, плѝмпам, дрѝнкам: **pořád něco ~á** тоѝй/тѝ всѝ нѝщо плѝмпа, нѝщо дрѝнка